č. 5, ročník IV.
máj 2007

Cena 10,-Sk

INFO
РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ МІСЯЧНИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА
INFORMAČNÝ MESAČNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

З ОБСЯГУ:

Наш юбілант Василь Хома 2. – 3. с.
Гітпарада русиньскых співанок 4. с.
Новы книжкы 6. с
Русины на Україні і в Мадярьску 8. – 9. с.
Русиньскый маялес в Гуменнім 10. с.
Сермінар о А. Добряньскім 11. с.
З паличков до Америкы 13. с.

Стріча представителів РОС з Монс. Яном Бабяком

З ініціятівы Русиньской оброды на Словеньску ся 29. марца 2007 у Пряшові одбыла робоча стріча представителів РОС на челі з єй председом В. Противняком з Монс. Яном Бабяком, єпіскопом Ґрекокатолицькой церькви на Словеньску. В конштруктівній і отвореній бісіді были продіскутованы проблемы діятельства Ґрекокатолицькой церькви і русиньскых орґанізацій в реґіоні, де жыють Русины. Были продебатованы конкретны проблемы словакізації церьковнославяньского обряду, якы выпливають з неспокійности русиньскых віруючіх. З цільом вырішіня споминаных проблемів делеґація РОС вызвала Єпіскопскый уряд ҐКЦ на далшый серьозный діалоґ. Зато ся притомны договорили, же подобны робочі засіданя будуть реалізованы і в будучности.

–к–

Фестівал в Меджілабірцях 23. – 24. юна 2007

Приправа на 45. річник Фестівалу культуры і шпорту в Меджілабірцях є в повнім пруді. Каждый тыждень засідать приправна фестівалова комісія, котра уж днесь мать представу о культурнім і шпортовім проґрамі фестівалу, але і фінанчных накладах на його реалізацію, якы мали чінити од 600 до 800 тісяч. Сумов 150 тісяч як сполуорґанізатор фестівалу приспіє Русиньска оброда на Словеньску, з 300 тісячами ся рахує спонзорство а далшы наклады будуть плачены зо вступного. Через вікендовы дні фестівалу – 23. і 24. юна 2007 ся на лабірскіім амфітеатрі представлять знамы фолклорны домашні і заграничны колективы, солісты. Не буде хыбити традічный суботній огньострой і недільный кройованый поход учасників містом на амфітеатер. В шпортовій части фестівалу буде доміновати фотбал і колкы. Про фестіваловых учасників ся в ареалі амфітетру готує і традічный ярмарк. Новотов тогорічного 45. Фестівалу культуры і шпорту в Меджілабірцях буде мінісканзен русиньского села в ареалі амфітеатру.

–к–

29. апріля 2007 ся одбыло сістематічне засіданя Выконного выбору Русиньской оброды на Словеньску (ВВ РОС) за участи його членів і председы Дозорной рады РОС Інж. Павла Дупканіча.

Засіданя вів председа РОС В. Противняк. По контролі узнесінь членове ВВ РОС продіскутовали пропозіцію на зложіня делеґатів на Світовый конґрес Русинів (СКР), котрый буде в румуньскім Сіґеті 21. – 24. юна 2007. На конґрес за делеґатів

ВВ РОС схвалив учасників на світовый конґрес

членове ВВ РОС пропоновали 6 представителів з ВВ і ОО РОС і трьох гостів.

У вечірнім ґалаконцерті на СКР в Румуньску буде Русинів Словеньска репрезентовати родина Маґуровых (Тріо Маґуровых) – Ян Маґура, Катарина і Ленка Маґуровы.

На засіданю ВВ РОС Інж. П. Дупканіч, председа ДР РОС інформовав о господаріню і інвентарізації РОС за 2006 рік. Позітівні оцінив сітуацію в господаріню з фінанціями при забезпечованю акцій РОС і наступленый добрый тренд в економічній области за оціньованый 2006 рік.

Председа РОС В. Противняк інформовав членів ВВ РОС о робочім засіданю делеґації РОС на Ґрекокатолицькім єпіскопскім уряді в Пряшові, на Міністерстві культуры СР і Ґенералній дірекції Словеньского народного музея (СНМ) в Братіславі (о сідлі Музея русиньской культуры), як і о стрічі з шефков Народностно–етнічного высыланя Словеньского розгласу в Кошыцях (о проблематіці русиньского высыланя).

Предметом засіданя ВВ РОС была і приправа майового засіданя Координачного выбору РОС (12. мая 2007), цільом котрого є іформовати його членів о господаріню за минулый рік, о схваленых проєктах РОС на 2007 рік, як і оцінка діятельства РОС од єй послідного сейму.

В. Противняк, председа РОС

ФЕДОР ВІЦО/ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

Наш юбілант

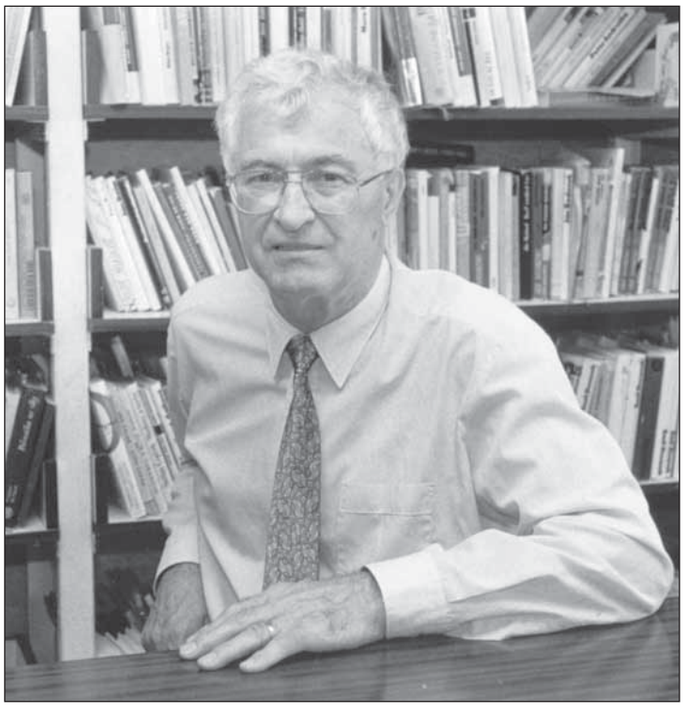

Доц. ПгДр. Василь Хома, к.н.

Русиньска особность, мудрый чоловік, пропаґатор русиньской літературы, председа Сполку русиньскых писателів Словеньска... Так вельо а іщі о много вецей є в єдній особі так великодушного Русина, як є пан Хома, котрого сьме ся з нагоды його жывотного юбілею опросили:

● Пане Хома, 18. мая досягнете 80 років. Кедь ся теперь обзерате на минулы десятьріча свого жывота, як бы сьте їх оцінили в сучасности?

До єдного слова, ани до єдного речіня бы ся то не змістило....Народив єм ся 18. мая 1927 р. в скромній родині Василя Хомы в селі Микова. Было нас 4 дітей а я быв найстаршый. Кажде з нас, як єдно за другым дорастали, включовало ся до роботы, якой і в малім ґаздівстві было все веце, як дость. А потребности все якось были векшы, як можности реалізації. Але нашы родичі якось інтуітівно розуміли, хто і што з нас може і включали нас до каждоденного діяня в родині.

● Коли сьте вы самы конкретно спознали, же домашній валальскый круг є про вас узкый?

Видить ся мі, же десь коло моїх 14 років. Быв в тім і вплив росповідей отця о його роботі в Канаді. Учітелі отцьови радили, жебы ня дав школовати. Хоць економічно то не было легко, родичі зробили вшытко, жебы єм прошов школованьом міщанкы і ґімназії а в зліпшеных условіях по другій світовой войні ся мі пощастило закінчіти і высокошкольскы штудії. Наперед на Філозофічній факулті Університы Коменьского в Братіславі а потім на Філолоґічній факулті Петербурской університы в тодышнім Руську 1956 р.

● То значіть, же ся Вам отворили двері до шырокого світа. Як сьте ся в нім зорєнтовали?

Іщі в часох університных штудій з Марійов Дупканічовов сьме заложыли родину і зачали сполочні „ґаздовати". Мали сьме щастя на добрых людей. Робили сьме главні в школьскій сфері. Тодышні уряды нас анґажовали і до далшого діятельства. В культурі а пізніше в діпломатічных службах. Може і зато, же попри педаґоґічній роботі сьме вельо часу уділяли одборній публіцістіці, літературі, области языка і перекладам.

● 12 років в діпломатічных службах – не быв то забитый час, позераючі на то, же ваша одборность мусила зостати боком?

Была то робота з части мімо мойой одборности, але довгорічный жывот в чуджіні мі давав можность познати глубше культуру западоевропскых країн і іншы условія жывота в них. Хоць было і не мало проблемів, бо родина была розділена. Было треба координовати штудії дітей, котры в тім часі розгодовали о выбері будучой професії, жебы ся могли уплатнити в жывоті.

● 7 років ведете Сполок русиньскых писателів. Сполок выдав коло десять публікацій, 4 рочникы Русиньского літертурного алманаху. Орґанізовали сьте 4 літературны семінары і 4 літературны конкурзы. Были сьте на бісідах зо своїма колеґами в многых школах, містах і селах. Яке мате по тім вшыткім чутя? Є достаточні наштартована оріґінальна русиньска література і буде ся дале розвивати?

Нелем, же мам таке чутя і роздумы, але єм пересвідченый, же кідь русиньска література выжыла в минулых десятьрочах і сторочах, так теперь в условіях демократії мать веце можности выжыти. Але треба памятати, же нич ся не діє самособов, якось автоматічно. Жебы русиньска література інтензівно жыла і ся розвивала, мусить мати способных і талентованых писателів, поетів, крітіків і журналістів. Але тыж не може екзістовати без своїх чітателів. А ту є камінь уразу: Русины не мають достаток школ з выучованьом материньского языка. Русины не мають тівко школ, кілько бы потребовали подля процентного заступліня русиньского жытельства на Словеньску. Не сміме забывати, же окрем

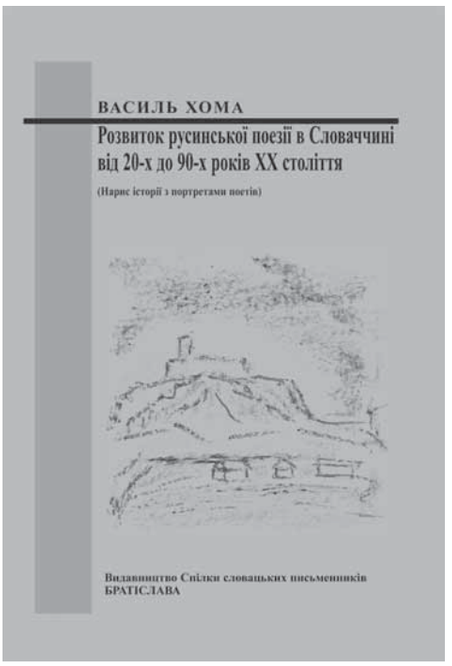

▲ Книжка В. Хомы о розвою русиньской поезії на Словеньску.

▲ *Фото з удільованя ціны Літературного фонфу (ЛФ) книжкы Оброджіня Русинів в 2006 році. Зліва ЮДр. Ладіслав Сердагелі, діректор ЛФ, в середині Доц. ПгДр. Василь Хома, к. н., справа ПгДр. Марія Хомова.*

родины лем школа може забезпечіти выхову русиньской молодежі в материньскім языку, в якім ся мать писати і пише русиньска література, якым ся говорить русиньске высыланя Сро і СТВ. В тім ділі є іщі вельо роботы, жебы ся сітуація выліпшыла. Молоды авторы, котры ся анґажують в русиньскій літературі, суть вєдно зо своїма старшыма колеґами надійов і перспектівов єй розвоя до будучности. Наш сполок їх творчость підпорує і пропаґує. А і з тым цільом каждорочні орґанізує літературны конкурзы і семінары. Інтересно, же каждый рік ся обявують новы мена з молодых авторів, явно талентованых, котры свойов творчостьов приносять штось нове, свіже, близке тому, што чітаме і в іншых літературах.

● ***Але ту є проблем чітательности русиньской літературы. Зато, же і в русиньскій среді выросла ґенарація, котра уж не познать азбуку а русиньска література є писана в азбуці. Думате, же не може ту выникнути проблем з гляданьом чітателів в азбуці? Знате собі передставити, жебы ся русиньскы книгы выдавали в латиніці?***

Предтавити собі то мож. Такый єден приклад уж быв з выданьом першой части роману Василя Петровая - Русины. Тота книжка мала дость чітателів і крітіка єй оцінила позітівно. Але тяжко собі представити сітуацію, жебы вшытка русиньска преса - періодічна і неперіодічна, книжна перешла на латиніку. Стратила бы свій главный признак русиньской оріґіналности. Нелем способ написаня але главні фонетічный характер высловлюваня, котре бы ся поступні могло вытратити. В тім ділі школы з выучованьом русиньского языка мусять ся вернути ку выхові русиньской ідентічности на основі материньского языка. Русины мають на то право, записане в конштітуції. Лем тото право треба реалізовати паралелно з одборным выучованьом штатного словеньского языка.

▲ *Доц. В. Хома, к. н., на минулорічнім семінарі.*

● ***Мать ваш Сполок контакты в літературі з Русинами іншых країн?***

Контакты ся зачали розвивати од самого зачатку по року 1989. Розвивають ся через взаємну участь на семінарах, сполочных святах юбілеїв вызнамных особностей, будителів в різных країнах. В тім діятельстві з ініціативы Сполку русиньскых писателів на 7. Світовом конґресі Русинів в 2003 р. быв офіціально выголошеный Світовый форум русиньскых писателів, але його діятельство ся розвивать лем через особны контакты самых авторів. Шыршому діятельству хыблять фінанції. Русиньскых писателів в різных країнах зближує і Премія Алехандра Духновіча, яку америцькый Карпато-русиньскый научный центер уділює раз за два рокы зо спонзорской дотації Штефана Чепы. В тій проблематіці є тыж што здоконалювати.

● ***Што думате, штат достаточні підпорує народностну літературу?***

Тяжко твердити. Русины на Словеньску не мають іншу матерьску країну. Не можуть чекати, же економічно, в культурі ці соціалній области, школстві підпорить їх інша країна як є то у Чехів, Німців, Поляків і дальшых народностей на Словеньску. Штатны дотації ся в Словеньской републіці розділюють подля кількости той-котрой національной меншыны. Такый способ розділюваня штатных дотації і іншой підпоры про Русинів на Словеньску не є адекватный. Мали бы доставати веце, бо як єм повів, інакшу підпору не мають.

● ***На закончіня нашого роговору повічте, як ся Вам цілково дарило в жывоті і вашій родині?***

Вашы вопросы были заміряны лем на мене особні. Але чоловік не жыє у воздухопорожнім просторі. Наперед ся формує в родині, в котрій ся народив, далше в шыршім спектрі села, міста, области.....Поступні в часі дорослости закладать своє „гніздо". Про мене тым творчім простором зо зачатку быв мій родный дом, родичі, пізніше моя жена і діти. Є то выслідок сімбійозы - гармонічного сполужытя і взаємной підпоры єден другого. Заслугу на тім, же ся мі в жывоті дарило, мать главні моя жена, як хранителька домашнього очага. Все сьме жыли єдным чутьом і єднов мыслов а з нами і нашы діти Серґей і Татяна (позн.ред. сын є успішный архітект а дівка популарна новинарька). Їх властны родины мають в нашім обыстю все свій домашній притулок. Сьме вєдно щасливы.

А мы сьме щасливы, же праві Русины ся можуть пышыти такыма ціннымa людмі як сьте вы майстре, пане Хомо. До дальшых років жывота желаме в мені редакції Інфо Русин і веджіня РОС вшытко найліпше, іщі вельо творчого духа і добре здравя на многая і благая літа!

За розговор дякує Сілвія Лисінова
Фото архів В. Х. і редакції ІР.

Patria
Slovenský rozhlas 5

Русиньскый проґрам
16. 5. 2007 – 15. 6. 2007

16. 5. 2007 – середа
11. 00 - 11. 30 Радіо молодых
11. 30 - 12. 00 Музика народности
18. 5. 2007 – пятниця
10. 00 - 11. 00 Культурна реві, Подобы жывота – репр. З розгласовой фонотекы
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
22. 5. 2007 – вівторок
10. 00 - 11. 00 Радіомаґазин – репр.
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
24. 5. 2007 - четверь
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
26. 5. 2007 – субота
8. 00 - 10.00 Радіо молодых Приповідка – М. Мальцовска: Лапачка, репр.
10. 00 - 12. 00 Музичны поздравы
27. 5. 2007 – неділя
6. 00 - 6. 45 Село грать, співать і думу думать, репр.
6. 45 - 7. 15 Гітпарада русиньскых співанок
7. 15 - 7. 45 Літературна релація, В. Бенко–Петровай: Утік з раю, 3.
7. 45 - 9. 00 Радіомаґазин
9. 00 - 9. 45 Бісіда кумів
9. 45 - 12. 00 Музичны поздравы
28. 5. 2007 – понеділок
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
30. 5. 2007 – середа
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
1. 6. 2007 – пятниця
10. 00 - 10. 30 Літературна релація: Утік з раю – 3. часть – репр.
10. 30 - 11. 00 Гітпарада русиньскых співанок – репр.
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
5. 6. 2007 – вівторок
10. 00 - 11. 00 Радіомаґазин, репр.
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
7. 6. 2007 – четверь
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
9. 6. 2007 – субота
8. 00 - 10. 00 Радіо молодых. Приповідка – Е. Костова: Літо єдного коня
10. 00 - 12. 00 Музичны поздравы
10. 6. 2007 – неділя
6. 00 - 7. 15 Літурґія ҐКЦ – Свидник
7. 15 - 7.45 Подобы жывота: Служыли Мелпомені – 1. часть
7. 45 - 9. 00 Радіомаґазин
9. 00 - 9. 45 Село грать, співать і думу думать: М. Чокинова, жыв. юбілей
9. 45 - 12. 00 Музичны поздравы
11. 6. 2007 – понеділок
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
13. 6. 2007 – середа
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности
15. 6. 2007 – пятниця
10. 00 - 10. 30 Подобы жывота: Служыли Мелпомені – репр.
10. 30 - 11. 00 З розгласовой фонотекы
11. 00 - 11. 30 Радіоновины
11. 30 - 12. 00 Музика народности

Телефоны:
► *русиньска редакція, Кошыці:*
055 7287426, факс: 055 6226139,
продукція: 055 6822945

Де ся стала хыба?

Од 29. януара 2007 набрав Словеньскый розглас новы розміры. Спустило ся выновлене высыланя пятьох радій з умыслом вылагодити інтересам слухачів і звышыти їх інтерес о розгласове высыланя. Заспокоїли тоты зміны і слухачів русиньского народностно - етнічного высыланя? Сістематічны релації од понеділька до пятниці з актуалныма інформаціями о 17.00 год. были переложены на дообідняйше высыланя о 10.00 год. Повіджме собі правду. Хто з нас уж лем може слухати релацію в робочім часі?

„Ak ho ma každý platiť, musí byť pre každého.“ Тото є рекламный выслов нового высыланя Словеньского розгласу, але платить і про нас - русиньскых слухачів? Як можу слухати розглас в часі, кедь мі в тім бранять повинности в роботі? Кедь го мушу платити, хочу го і слухати. Думка выновліня розгласу была добра, лем ся єй не подарило дотягнути до кінця. Мої тужбы і очекованя не были сповнены.

Де ся стала хыба?

Мадярске етнікум є на Словеньску заступлене во векшій кількости, зато і їх права на слуханя релацій в материньскім языку суть векшы.

Де суть вшыткы? То є нас так мало? Ні! Є нас вецей, як собі думаме, лем вельо з нас ся ку своїй родній русинчіні не признавать. Вельо з нас ся за ню докінця ганьбить. Дарьмо ся чудуєме, чом іншы меншыны мають такы привілеґія. Они суть на свою кров

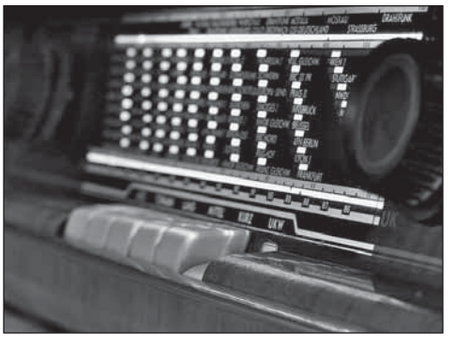

горды. Може сьме горды і мы, лем сьме несмілы і скромнішы? Може кебы ся нас вецей приголосило ку русиньскій народности, мали бы сьме во высыланю право і на ліпшый часовый простор? Може!?...

Але то бы сьме мусили тримати вєдно а главні, мали бы сьме быти пересвідчены о нашій русиньскій ідентічности. Маме єднакы права, як і іншы міноріты. Та чом їх не хочеме выужыти на повно? Не ганьбме ся за себе. Будьме горды на то, чім сьме, што робиме і якый хліб їме.

Зузана Галямова,
артістка чіногры ТАД

Гітпарада русиньскых народных співанок

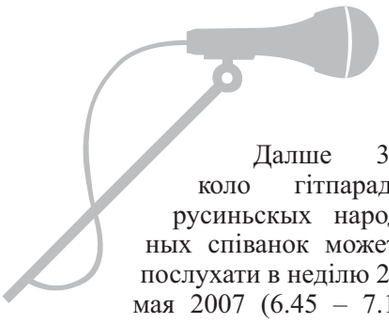

Далше 39. коло гітпарады русиньскых народных співанок можете послухати в неділю 20. мая 2007 (6.45 – 7.15 год.) а репрізу в пятницю 25. мая 2007 на станіці Радія Патрія. 38. коло гітпарады русиньскых народных співанок принесло такы конкурзны співанкы:

1. ***Янко Божік з Куримкы – Не буду я вецей до корчмы ходити***
2. ***Анна Бондрова і Марія Галадейова з Якубян – Ах, боже, пребоже, як ня муж биє***
3. ***Співацька ґрупа Лелія з Гуменного – Співам співаночкы...***
4. ***Мужска співацька ґрупа Поляна з Кошыць – А мій милый з ліса іде***

НОВОТИНКЫ:

5. ***Фолклорна ґрупа Габурчанка з Габуры▲ – На міст, дівкы, на міст***
6. ***Наталія Петрашовска – Тече вода, тече...***

Вашы голосы про 3 зо 6 співанок посылайте мейлом на адресу: kandrac@slovakradio.sk а не забудьте на гесло Шьпівам собі, шьпівам... На єдного щасливця чекать маґнетофонова казета. Потішыть нас і одповідь на опрос: Што є орґонина?

Zoznam pisni najdete aj na www.rusyn.sk

Бесіда з Васильом Бенком-Петровайом

24. 4. 2007 р. ся у Руськім домі в Пряшові одбыла інетересна бесіда з вызнамным русиньскым публіцістом, писательом і автором соціально-псіхолоґічного роману Русины, але і творительом розгласового серіялу Утік з рая, котрый зображує жывотны осуды родины Кермешовых у фіктівнім селі Вышня Вода (высылать го НЕВ СР в Кошыцях). Споминаный серіял, як повів сам автор, є епілоґом ку роману Русины, котрый ся скінчів

▲ *Яна Трущіньска – Сива на бісіді з В. Петровайом.*

2. світовов войнов. Преважні зато, же часты вопросы по надрукованых книжках были: А што буде дале? Родак з русиньского села Габура, ся не чує никым іншым як Русином. Як бы і міг, ведь одмаленка взяв ґенетічны одказы од своїх русиньскых предків. Його ціложывотным цільом є шырити народне богатство Русинів. На скликаній стрічі, котру модерувала режісерка НЕВ СР Яна Трущінска-Сива, сьме ся дізнали много поучного і інересного, де автор не лем мапував многы жывотны сітуації Русинів, але снажыть ся дати на них одповідь. Як на уроці споминань, бісідував о тім, як ся став членом Союзу руских писателів, але і о тім, як было тяжко пересвідчіти слованьскы народы, же русиньскый язык треба поважувати за самостатный язык. Автор ся вызнав, же барз любить правдиву літературу. Кедь мать в руках даяку нову книжку, перечітать першу, пятьдесяту і двастопятьдесяту страну. Як го тоты не заінтересують, дале книжку не чітать. А што вело автора ку написаню роману Русины? „Іншпіраційов было вшытко з выслуханого од мого отця, што ня провадило по цалій авторскій пути. Писане слово є про мене рівноцінным словом Бога, зато єм тото вшытко хотів передати народу в написаній подобі. Писатель мусить быти незалежным а то, што зажыє в молодости, є велика девіза, яка мать ціну на цілый жывот". В завершалній части споминаной бісіды ся розвила діскусія, де не было спомининю і вопросам кінця–края. Бісіду з писательом зорґанізував Руськый клуб 1923 і НЕВ Слов. розгласу в Кошыцях. Чітаючі і слухаючі творы В. Бенка – Петровая часто найдеме самых себе і судьбы нашых близкых.

С. Лисінова, фото авторкы

Михал Яшко, наш успішный співак одышов до вічности

Жаль є то так. Дня 6. апріля 2007 в скорых ранных годинах дотовкло сердце нашого приятеля і колеґы пана Михала Яшка.

Книга жывота Михала Яшка ся зачала писати 10. новембра 1934 в селі Михайлов, окрес Снина, де пережыв своє дітинство в тяжкых войновых роках. Як дварічну дітину го родичі охабили на старостливость його діда Юрка. Він быв про нього вшыткым – отцьом і матірьов. Дав го выучіти до бывшого строярьского учіліща в Снині. Михал Яшко мав любе і щіре одношіня ку русиньскій культурі, музиці, співу і танцю. Його богата жывотна путь і контакт з культуров зачали в ПУЛС–і, де ся спознав зо свойов женов, з котров сполочні выховали трьох сынів. Довгы рокы присвятив і сниньскій дыховій музиці, вів фолклорный колектів Вигорлат і до послідного дня співав в церьковнім хорі. Величезну роботу одвів М. Яшко при шыріню і утримованю богатых русиньскых традіцій. Од взнику Окресной орґанізації Русиньской оброды в Снині быв членом єй выконного выбору а тыж умелецькым шефом фолклорной співацькой ґрупы Дубравка (од 2000 р.) Під його веджіньом колектів Дубравка успішні выступала на многых фолклорных фестівалах і культурных акціях в Снині, околиці і за границями. Любителі фолклорного співу добрі знають М. Яшка і як солового співака, де собі выберав главні гуморны співанкы, бо він сам барз любив гумор а ним знав каждого розвеселити. Неутихаючі аплавзы сьме не раз зажыли при його выступах на цілословеньскім співацькім конкурзі Співы мого роду, на котрых М. Яшко быв сістеметічным і успішным учасником.

Михал Яшко од нас одышов до вічности, но його веселый дух, його весела і оптімістічна мысель остала з нами, його голос з радіонагравок нам го буде ші довго припоминати.

ВІЧНАЯ ЙОМУ ПАМЯТЬ.

У Вальківцях посвятили новый іконостас і олтарь

У Вальківцях ся одбыло свято посвячіня нового іконостасу, нового олтаря і обновленого інтерєру храму св. Лукы. До села з той нагоды завитав пряшівскый ґрекокатолицькый єпіскоп, владыка Ян Бабяк. Споминаный храм мать 252 років а віруючі вызберали 230 тісяч корун на новый іконостас, олтарь і обновили цілый інтерєр храму.

Світлій памятці о. Андрія Тімковіча

Недавно ся нам достала до рук цінна книжка – **Тімковіч Андрій (1919–1987) – прибег звычайного женатого священика,** котру власным накладом у Пряшові выдали братя Ґоразд А. Тімковіч, ЧСВВ (як автор) і Йосафат В. Тімковіч, ЧСВВ (ґрафічна управа). З його першой страны чітаме. „**ТОТА КНИЖКА БЫЛА НАПИСАНА НЕЛЕМ ЯК СПОМИНАНЯ НА ЄДНОГО З ВЫЗНАВАТЕЛІВ ВІРЫ 20. СТОРІЧА, АЛЕ І ЯК ОСНОВА ПРО ЗАПОЧАТЯ ПРИПАДНОГО ПРОЦЕСУ СВЯТОРЕЧІНЯ. З ТЫМ ЦІЛЬОМ БЫЛА ОДОСЛАНА ЙОГО ЕКСЦЕЛЕНЦІЇ БЕНЕДІКТОВИ ХУІ. ПАПОВИ РИМСКОМУ І. МІСТНОМУ ЦЕНТРАЛНОМУ ЄПІСКОПОВИ ВЛАДЫКОВИ КІР МІЛАНОВИ ХАУТУРОВИ, ЦСсР. АНДРІЙ ТІМКОВІЧ БЫВ ЗА СВОЮ ПРИНЦІПОВОСТЬ, ВІРНОСТЬ НО ГЛАВНІ СПРАВОДЛИВОСТЬ В ДОТРИМОВАНЮ ПРИНЦІПІВ ІІ. ВАТІКАНЬСКОГО КОНЦІЛУ ПРОНАСЛІДОВАНЫЙ ФАШІСТАМИ, КОМУНІСТАМИ І РИМОКАТОЛИКАМИ, БО ХРАНИВ ҐРЕКОКАТОЛИЦЬКЫЙ ОБРЯД ПРЕД ЛАТИНІЗАЦІЙОВ...**

Книжка вышла на 455 странах і находять ся в ній многы важны документы зо жывота о. А. Тімковіча, котрого жывотна путь зачінать в Лазах на Підкарпатьскій Руси, де ся народив в 1919 р. Через богату хронолоґію жывота о. Тімковіча, многы місця і штаты його штудій, пасторізації, переслідованя, утіканя, скрываня, екзіл, манжелскый жывот з Ґізелов (родженов Гавріловов і четверьома дітми) аж по смерть (1987 р. в Кошыцях) ся дочітаме і дознаме многы факты з історії ґрекокатолицькой церькви, о котрых сьме многы до того часу не знали. Окрем родинных фотоґрафій о. Тімковіча, найдеме в книжці цінну документацію зо судів, єпархій в часі ліквідації ґрекокатолицькой церькви і под.

–АК–

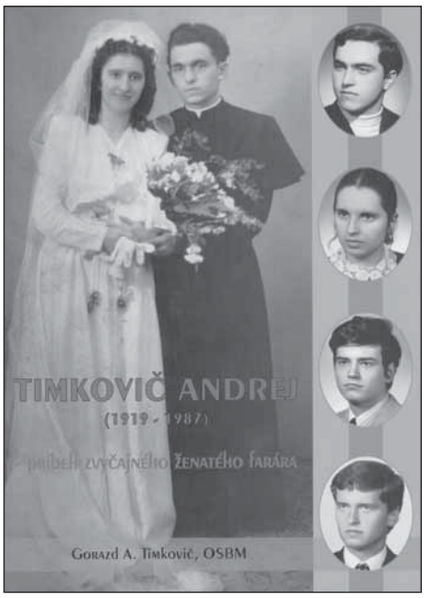

З ВЕЛИКОДНОГО АРТОСА

Богатство і пестрость обсягу квартального часопису Артос, котрый выдавать Общество св. Іоана Хрестителя, собі до днешніх днів здобыло родину вірных читателів і добродителів. Доказом того є і його великодне выданя на 35 странах, котре зачінать вступным словом на тему Хрістового воскресенія з пера лабірского священика о. Іоана Блашка. **Научме людей любити свій народ** – є назва статі, котру редакція часопису друкує з нагоды од 60–ой річниці, „коли пряшівсска єпархія достала першого помічного єпіскопа в особі штудованого, покірного мужа молитвы і великого Русина ТгДр. Василія Гопка. Інтересны інформації о дітинстві, молодых роках, штудіях, жывотнім ділі і пронаслідованю Бл. В. Гопка доповнены фотоґрафічнов документаційов ся можеме дознати з пера о. Івана Барны. Споминана статя буде продовжувати і наступнім числі Артоса. Пригоды зо жывота, выгваркы, як не дотримовати заповіди Божы, о правдивій манжелскій любви, о Пілатови Понтійскім, о забытім пості Петрівка, кутик теолоґа, але і статя на діскузію о нашім обыстю – тото вшытко є надруковане в 2. числі Артоса. Правда, не хыблять тыж сістематічны рубрікы, датумы одпустів пряшівскої єпархії в 2007 році, активности Общества св. Хрестителя, Опросы з таборовой склянкы про дітей, Ґріґоріяньскый і Юліяньскый календарь свят до кінця юна 2007 і т д.

–АК–

В Прикрій жыє в зимі лем троє людей

Прикра в свидницькім окресі є найменшым селом на Словеньску. Тиха атмосфера з деревяныма хыжками і церьквов св. Михала Архангела ся принагодному навщівникови видить як кебы вошов до сканзену. Жытелі Прикрой не хотять свої хыжы продати, бо вірять, же їх діти ся іщі вернуть домів.

Тройця авторів Михал Блыха, Владіслав Ґрешлік і Американ Річ Кастер мають своє коріня у тім селі, што документують у незвычайній публікації з нагоды 450–ой річниці од його заложіня. Даколи жыве село з 200 жытелями по 2. світовій войні дослова осиротіло. Днесь є там приглашеных 14 жытелів, але в зимі там бывать лем троє людей. Село было знищене а люде з нього пішли за роботов. Платить то і о высокошколскых педаґоґах М. Блыхови і Л. Ґрешлікови. Р. Кастер ся народив в Америці і хоць належав уж до другой ґенерації выселенців, научів ся по русиньскы і сістематічно приходить на Словеньско глядати своїх предків. „Пришов єм ту з ґрупов Американів першый раз в 2001 р., але нескоро. Жыючіх предків єм уж не нашов, але холем знам, де ся народила моя бабка Терча Бренішова–Громогова. Інтересую ся о фолклор, звыкы, пишу і своїх дорогах до нашых новинок," повів нам в часі свойой послідньой навщівы на свидницькім святі Річ Кастер. Зозбераный матеріал о жывоті выселенців з Прикрой до Америкы вложыв до той книжкы. Інтересне є, же на переломі 17–18. ст. в селі фунґовала выхырена склярня і пила, в котрій ся обробляло дерево з околитых лісів. „О лісах єствує много пригод. Як наприклад, же в скалах быв скрытый поклад, котрый там закопали польскы збойници. Же там ходили красти на словеньскый бік, главні до Стропкова, де окрадали качмарів і обходників. Або, же прикряньскы Жыди сховали в пивницях під пилов злато і час глядачів покладів не мав кінця–края. Выселіньом ся родины розділили а многы ся уж ниґда не зышли. По взнику ЧСР в 1918 р. в селі поставили касарні про фінанців, котры принесли меджі жытелів веце жывота, інформацій і культуры, але і взаємной помочі. В авґусті 1944 касарня выгоріла а уж ниґда ся не обновила. Велику дань од жытелів собі выбрала 2. світова война. Пережыли бої, евакуацію і робочі лаґры. В Прикрій были докінця два – про совєтськых заятців і про домашніх. Дакотры з них пережыли, но не остали в селі. Стали ся з них вызнамны учітелі, дохторі, інджімірі, правници і шыковны ремеселници на Словеньску і за границями. Остатні ся снажать вернути тепло до знищеных домів і обробляти поля повны войновой муніції.

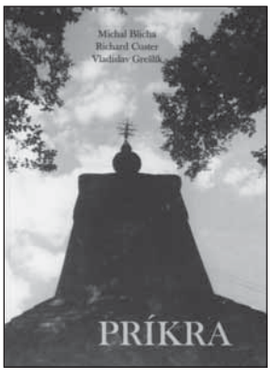

В. Ґрешлік присвячує в книжці простор главні найціннішій архітектурній памятці – церькви св. Михала Архангела (1776) і іконостасу, котры мають і народно–одборный характер, бо обсягують звыкы жытелів, де ся выдавали Прикрянкы, жывы мена, прозывкы, походжіня хрестных мен і прізвиск. Не хыбить і малый діалектный словник.

(ак) – ПН

Іщі ніт мертвого, уж му роблять погріб...

Істо на каждого з вас вступна назва статі впливать смутно, може аж депресівно, але на реакцію даной проблематікы не мож найти ліпшый назов. Є то реакція на статю в русиньскых НН 9-12/2007. Там пані редакторка абсолутно знеґовала цілу роботу РОС, секції про школство при РОС але і самотной пані Яны Фецуровой, діректоркы приватной школкы на Духновічовій уліці в Гуменнім. При назві єй статі *Перша русиньска школка на Словеньску ся не конать* (позн. ред.– конать лем чоловік, котрый умерать) уж хыбив лем додаток - гура! Є барз смутне, же мы Русины шыриме через медія такы неправды, шкодорадость і підціньованя єден другого. На цілім світі ся Русыни зєдночують (мож то документовати на закладі видітого і чутого), лем мы глядаме неґатівны явы, котры не помагають рішыти проблемы русиньского етніка, в конкретнім припаді школства, але скоре ведуть ку його дестабілізації і хаосу, котрый предкладають русиньскым чітателям.

Дорогы чітателі, абы сьте знали што маме на мысли, вам коротко приближыме, о чім ведеме полеміку. В нашых новинках (децембер 2006) сьме писали о ініціятіві вынику першой приватной школкы в Гуменнім. За тов інформаційов друкуєме і вызву ку родичам дітей предшкольского віку в Гуменнім і контакт, де можуть свої діточкы пригласити. На тоту статю реаґовали НН высше споминанов статьов, в котрій неґують нелем нашы новинкы, але цілу роботу РОС в тім смыслі, же іщі ничого ніт (думать ся нова приватна школка) а уж тляпкаме. В статі не є нич позітівного, людьского, або холем проговоріня до душы людей, жебы тоты найкомпететнішы – родичі, не забывали на своє русиньске сумліня і давали свої діти до русиньскых школ. Як заінтетресована до секції про школство при РОС потверджую, же в области школства РОС зробила много позитивніх кроків, котры суть во вывойовім процесі. Правда, не вшытко є дорішене в такій подобі, як бы сьме хотіли. Є перед нами іщі вельо роботы, але нич ся не зробить нараз і само од себе. Конкретный факт є, же Конфернція ку Хронолоґії історії і культуры Русинів на Словеньску, котра была минулого року в Свиднику многы проблемы посунула в добрім до переду. Там ся рішыла проблематіка школства, поступность кроків при закладаню школок, з чого была прията резолуція, котра была заслана на вшыткы компетентны інштітуції. У Радвани на Лабірці ся одбыла і стріча русиньскых педаґоґів з членами Секції про школство при РОС (12. децембра 2006, де была і редакція НН), з котрой быв спрацованый документ – проголошіня о актуалных проблемах в процесі наукы русиньского языка і засланый на Міністерство школства СР. 18. януара 2007 ся одбыла пресконференція в Інштітуті реґіоналных і народностных штудій при Пряшівскій університі (дале ІР і НШ ПУ), де ся тыж рішыла проблематіка школства, на котрій ся председа РОС В. Противняк і компетентны представителі ІР і НШ ПУ договорили на взаємній сполупраці, як і на пропаґації штудій русиньского языка на ПУ, котру нашы новинкы друковали подля спомянутого договору, але главні зато, же розвой школства нам не є легковажный. РОС того року приготовила много проєктів в рамках ґрантового сістему МК СР на підпору і розвой народностного школства і культуры. Такой першов централнов акційов РОС буде в юни т. р. Духновічів Пряшів, на котрім переважну векшыну учасників творять школярі основных школ з цілого русиньского реґіону. На літні вакації готує наша орґанізація далшу акцію про дітей – Першы літні таборы про русиньскы діти, котры будуть на двох місцях – в старолюбовняньскім і сниньскім окресі. Подобного заміряня суть і далшы проєкты РОС – Творчі літературно-драматічны ділні, Великы Русины, Першый аматерьскый театер Квіт, Творчі ділні про ведучіх дітьских колективів і іншы. Цільом тых культурных акцій не є лем співати і танцювати (як пишуть НН). В области неперіодичной пресы планує РОС выдати книжку Юрковы пригоды (од Ш. Смолея), зборник прозы про русиньскы діти і методічный зборник Русинькы пчолкы з матерьской школкы (од Ш. Сухого), котрый буде служыти як помічник про

▲ *Янка Фецурова перед свойов школков.*

учітелькы МШ. В нашых новинках сістематічні присвячуєме єдну страну про дітей, де вшелиякыма формами мотівуєме нашых дітей, абы пробудити у них інтерес до наукы русиньского языка. О тім, же то на них мать позітівный вплив, свідчіть розмаїте діятельство нашых дітей, котры нам пишуть власну поезію, прозу, пригоды зо жывота в школі і мімо нього, котры в новинкаьх нелем публікуєме, але і оцінюєме. Минулого року сьме публіковали документ – поступ конкретных кроків при закладаню приватных школок, де Мґр. Бібіяна Шабекова, одборна радкыня Крайского школского уряду в Пряшові подробні высвітлила, што вшытко і як треба робити, абы быти успішным при запроваджіню русиньского языка до МШ і заложіня народностной школкы. Днесь єствує дакілько основных школ (Меджілабірці, Свидник, Шарішскый Щавник, Колбівці, Стащін, Пчолине, Снина, Радвань н/Л), де ся учіть русиньскый язык. Тоты школы, главні учітелів русиньского языка, РОС подля своїх можностей підпорує і пропаґує. Дальшов ініціятівов на підпору школской проблематікы є, же членка Выконного выбору МО РОС в Пряшові Інж. Соня Бошелова, посланкыня Пряшівской самосправы, ся стала членков школской рады при Ґімназії Т. Шевченка в Пряшові за русиньску народность, з цільом пропаґовати русиньске школство в пряшівскім реґіоні. Тото вшытко не хочеме уваджати як хвалу РОС, але як обєктівны факты про нашых чітателів. Жебы собі хтось не думав, же є то лем наше субєктівне ці тенденчне думаня, ословили сьме тоту найкомпетентнішу особу – діректорку приватной МШ в Гуменнім пані Яну Фецурову, котрой ся надрукована статя в НН барз доткла. Цітуєме єй слова: **По перечітаню статі під назвом „Перша русиньска школка на Словеньску ся не конать"єм в тот момент не мала слов... В статі суть неправды, што поважую за знеґованя цілой мойой роботы. Была єм знеужыта зато, же єм отворено росповіла о сітуації в школці, (котра ся „конать"), але во фіналній верзії в НН не были поужыты мої слова. Представліню нихто не тляпкав, лем ся мі снажыла РОС а ІР помочі з пропаґаційов а людьскый фактор заурядовав друкованов статьов в НН, а іщі і тота маленька іскерка надії у родичів выгасла, бо многы з них ся боять того, же давати діти до русиньской матерьской школкы не мать абсолутный вызнам. Не порозуміла єм то, о што ся їднать пані редакторці, але єдно знам істо, же абсолутну ю не інтересує будучность нашых дітей, зато же до статі замішала і таке, што ся в ниякім припаді не дотыкать русиньской школкы в Гуменнім. Є мі то жаль, же таке дашто вышло на світло світа. Каждый з нас ся може змылити, але награвати зо мнов інервію а потім неправдиво увести іщі мойого предка котрым быв *Анатолій Кралицькый* а не Адолф Добряньскый (як є надруковано в статі в НН), поважую за непочливость, бо і мої родичі мі потім вытыкали, же ці я сама не знам моїх предків.**

А яка є сучасна сітуація в школці? Опросили сьме ся пані Фецуровой.

Заложіня приватной народностной школкы є в сучасности барз важным почіном. Многы родичі суть у народностных ділах барз резервованы. Каждый родич хоче про свою дітину лем то найліпше а так ся боїть, же будучность дітины не є у вжываню русиньского языка. Але лем на выхові і веджіню висить тярха о будуче народностне усвідомліня наступаючой ґенерації, од того залежыть, ці Русины, як народ під Карпатами пережыє або ні. Каждый зачаток є барз тяжкый, зато єм не могла допереду предпокладати, же по зряджіню класы про русиньскы діти, ся родичі роздумають, а во фіналній верзії не дадуть діти до народностной класы. Бо, як єм уж повіла, не вірять сістему народностного школства. І в словеньскых школках суть проблемы. Кедь дахто зрядить школку іщі не є ясне, ці в ній будуть діти, бо предшколска участь дітей не є леґіслатівнов повинностьов. Теперь єм зволила інакшу тактіку, а зо своїма малыма выхованцями хочу вытворити холем кружок, де будеме бісідувати і співати по русиньскы, а вірю, же на будучій школскый рік буде кого записати на русиньскый выховный проґрам. Але надале оставать фактом, же класа про русиньскы діти є і буде фурт актуалностьов в нашій приватній школці на Духновічовій улиці в Гуменнім.

На конець ся нам жадать додати, же наша дітвора і молодеж суть тоты найосновнішы девізы, про котрых наша орґанізація готує уродный ґрунт, на котрім якраз они будуть продвжовати нами започату роботу подля своїх власных представ. Зато їм уж теперь не псуйме тот фундамент вшелиякыма непотребныма і шкодливыма почінами. Бо чутя з высше споминаной статі не выкликують надій, скоре наопак. Дало бы ся то повісти і словами, же іщі ніт мертвого а уж му роблять погріб.

С. Л. і АК

З актуалного жывота Русинів на Україні

Сензація про Русинів на Україні

Найперше треба повісти, же сучасне русинство на Україні є **соціальна реалность.** З єдного боку конечні світла надій на узнаня Русинів за самостатну народность, але з другого боку ся на них валить остра пальба нежычливців. Довгорічна діскрімінована совєтьска політіка в одношіню ку Русинам мусить быти вымінена демократічнов політіков на Україні. Але демократія на Україні мать барз вельо подоб.... Давна історія нам наповідать, же іщі в 1924 р. в Москві были зліквідованы політічны факты, же Русины суть самостатнов народностьов, в 1945 р. (коли ся Закарпатя припоїло ку Советьскому союзу), тота політіка была заведжена і на Україні. Теперь уж жытелі Україны мають право слободно собі выбирати народность. При послідним списованю людей в 2001 році ся ку русиньскій народности приголосило 10,2 тісяч жытелів Закарпатьской области (неофіціальні жрідла твердять, же на теріторії жыє веце як 60 тісяч Русинів), але... Зачатком януара 2007 р. была написана жадость од Асоціації Сойму підкарпатьскых Русинів і адресована предсєдови Областной рады. Потім была подля резолуції підпредседы Областной рады (дале ОР) В. Брензовича послана на аналізу сістематічній комісії ОР про вопросы освіты, культуры і духовности. Великый вплив про узнаня русиньской народности на Підкарпатю мала і підпора предсєды Світовой рады Русинів П. Р. Магочія. Він ся 22. 2. 2007 стрітив з членамы ЗОР, де мімо іншого повів, же узнаня Русинів на Україні є першоряда задача Світового конгресу Русинів, котрый репрезентує Русинів 9. країн Европы і Северной Америкы.

Теперь Русины суть уж узнаны і на Закарпатю, теріторія якого є частьов Україны лем од 1991 р. По 15–річнім бою, коли Русины

▲ *Закарпатьскый областный центер народной творчости, де была пресрада.*

смотріли на веджіня в Києві як на окупацію, узнали їх права і довгорічный бой ся став реалным холем на домашній теріторії! Зато, же **7. 3. 2007 Закарпатьска областна рада (дале ЗОР) в Ужгороді своїм рішіньом на теріторії Закарпатьской области Україны, узнала народность РУСИН.** За голосовало 80 перцент посланців Областной рады, вжыючі право орґанів містной самосправы

(подля Ужгородьской пресы Факты) і наперек грозбам з Києва. Без страху прияли рішіня о узнаню русиньской народности, чім доказали демократічность Україны.

Жывот на Україні

У вшткых европскых країнах, де жыють Русины, мож од революції 1989 р. видіти їх народне обродженя. Жывот, формы народной культуры, музыка, танці, професіоналны колектівы, преса ітд. Суть всяды во світі підпорованы ґрантовыма сістемами од міністерства або од іншых европскых здроїв. На Україні так не є, хоць векшына орґанізацій робить штатутарну роботу в рамках актуалного законодарства Україны. Але і так на підпору русинсва здобывають фінанчну підпору лем од багатых спонзорів, котры іщі мають якесь русиньске сумліня або од братів Русинів з Европы, Америкы ці Русії. У своїй країні собі ниякый русиньскый семпаратізмус не желають, лем хотять фунґовати на уровни остатніх штатів, де жыють Русины. На Україні є **9 русиньскых обчаньскых здружінь**, якы мають містьскы, районны і основны орґанізаціїї, преважні в Ужгороді, але і в Мукачевскім, Перечіньскім і в Тячевскім районі. Векшына тых здружінь орґанізує актівну роботу з цільом возродженя і розвоя русиньской культуры, традіцій свого народа. Під покровительством орґанізацій є **27 русиньскых недільных школ**, выдавають ся новинкы **Підкарпатська Русь** і научно-популарный зборник **Руснацькый світ**. Культурно-освітня робота орґанізацій є опублікована в книжці **Єдина родина.** В области освіты быв выданый практічный помічник про основны школы під назвом **Слово за словом,** учебник учіть школярів елементарны основы ґраматікы і правила орфоґрафії. У 2005 р. в Ужгороді вышла дальша книжка **Ґраматика русиньского языка из Євангелієм од Матфєя для Русинов Украйины, центральной Европы и Америкы**, в двоязычнім выданю (по русиньскы і англіцькы). Од того самого року є выділеный час в областній телевізії на высвітльованя проблемів Русинів на Підкарпатю. Русины на Україні суть приятельскы і при моїй стрічі з нима ся мі любило, же вшыткы в тім часі тримали вєдно і мали в собі якысь духовно-реторічне чутя. Не екзістують там тогды жадны розділы в тім, же дакотра орґанізація є веце або менше важніша. Практічно во вшыткых інштітуціях в Ужгороді (як напр. Ужгородьска національна університа, Закарпатьскый областный художній музей Й. Бокшая◄, Закарпатьска областна філгармонія) роблять Русины, котры ся намагають своїм маленькым ділом приспіти ку тому, жебы в такых важных інштітуціях ся презентовав русиньскый дух обродженя. Як раріту Ужгороду мож поважовати памятник Алехандра Духновіча в жывотній великости перед ужгородьскым театром близко рікы Уж.

Протест Рахівської районної рады

22. 3. 2007 представителі Рахівської районної рады заслали президентови Україны М. Ющенкови резолуцію у формі протесту, де ся єднозначні высловили проти рішіню ЗОР, яка узнала Русинів за самостатну народность. Подля слов українського репортера Олексндра Гавроша, ся в ній, окрем іншого, пише: **Етнокултура і язык Русинів належать до локалных варіантів українськой матеріалной і духовной культуры. Зато, поважовати Русинів за окремый етнос, ці аж народность, на Україні абсолютно не мож. Намаганя твердити, же термін Русин ся тыкать окремой етнонаціональной групы одлишной од Українців, є лем політічнов снагов ЗОР на далекорозсяглы політічны цілі розорвати теріторію Закарпатьской України.** На закладі того была 26. 3. 2007 зволана

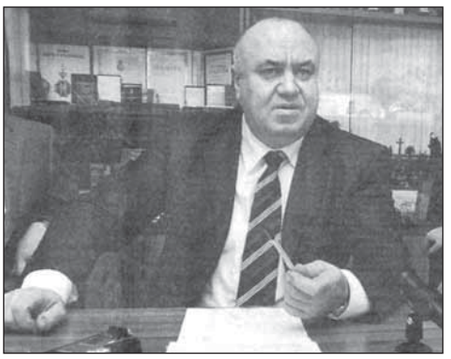

▲ *Василь Цушка, бывшый міністер внутрішніх діл Україны.*

пресрада в Закарпатьскім областнім центрі народной творчости, де ся зышло много преставителів з области культурного, сполоченьского і новинарьского жывота. Їх цільом было підпорити рішіня ЗОР. На пресраді одзвучали різны поглаяды (мож повісти, же аж барз емо-

▲ *Памятник Алексендра Духновіча перед Ужгородськым театром.*

тівны) і пропозіції з котрых выбераме: **Жебы досягнути порозуміня у вырішіню проблемів, треба на цілоштатній уровни зробити научну діскузію меджі науковцями і лідрами русиньскых орґанізацій і вытворити єднотну позіцію в ділі основных вопросів русинства,** повів Михайло Мартин (підпредседа ЗОР). Професор історічных наук Ужгородськой університы Сергій Федак ся высловив, же проблем узнаня русиньской народности ся рішыть поза компетенції ЗОР, зато суть з тым важны проблемы. Ехклузівным учасником быв міністер внутрішніх діл Василь Цушка (в сучастности уж не є міністром, бо президент розпустив владу), котрый ся ку даній сітуації не хотів особні высловити, але і так про наш Інфо Русин повів: **Влада Україны не підпорує рішіня ЗОР, бо тот вопрос може быти вырішеный лем путьов самоідентіфікації жытелів Закарпатськой области, з чого єднозначні выпливать потреба референда меджі вшыткыма жытелями реґіону. По аналізі референда влада высловить свій погляд на данну сітуцію.**

Самы сьме ся пересвідчіли, же сітуація на Україні не є легка, але і так ґратулуєме вшыткым демократічным силам на підпору русиньской народности на Підкарпатю.

С. Лисінова, фото авторкы

У братів Русинів в Мадярску

Може малохто бы повів, же в країні, де ся практічно не мож інакше договорити як по мадярськы, де кралює южаньскый темперамент, менталіта інша од нашой славяньской, чолівік ся зыйде з Русином. В северовыходній части Мадярська їх жыє невроком. Они не хотять бісідовати інакше, лем по русиньскы, належать ку Славянам і вжывають кіріліку. Суть то горды Русины, котры утримують міцный фундамент русинства. Подля штатістікы, котра ся находить в будапештяньскім Научнім інштітуті, єм ся дознала много історічных фактів, з котрых в короткости выберам. Першы выселенці карпатськых Русинів пришли на теріторію сучасного Мадярська іщі зачатком 20. ст., в роках 1900-1907. Были то преважні жытелі з України, Словакії і Румуні, котры были потім асімілованы мадярськыма селами, як є знама Комлошка, але і менше знамы села: Ніредьґаза, Маріяповч, Ґайдудорож, в котрім ся, мімо іншого, находить маленкый русиньскый музей – **Дом рольника.** Перед ним стоїть коч, в котрім пришов вшыткых асімілованых Русинів поздравити вызнамный русиньскый будитель Алехандер Духновіч. В 1918 році Мадярська република вытворила автономну область Руську країну з центром в Мукачеві. По тім процесі ся іщі звышыла кількость выселенців на теріторію Мадярська. В 1939 р., коли Карпатська україна выголосила незалежность, была припоєна ку Мадярську, з чім о 2 перцента прибыла кількость Русинів. Офіціалны факты документують, же на теріторії Мадярська жыє 1 100 Русинів, але подля одгаду є їх коло 3 500. Конкретну кількость не мож увести, бо є то подобні, як в історії іншых народностных ґруп без власного штату. Зато ани Русины в Мадярську ся не могли ідентіфіковати, або їх не реґістровали влады тых штатів, в котрых жыли. Од революції 1989 р. мож і в Мадярську збачіти русиньске возроджіня. В 1992 р. взникла в Будапешті перша **Орґанізація Русинів Мадярська** (Magyarországi Ruszinok Szervete), потім далша – **Общество русиньской інтеліґенції А. Ґодинкы** (Hodinka Országos Ruszin Értelemségi Egyesület). В области освіты собі тыж Русины просадили своє. При вызнамных цілосвітово узнаваных Університах выникли: **Русиньскый научный інштітут** в Будапешті (Magyarországi Ruszin Tudományos Intézet) і **Катедра україньской і русиньской філології** в Ніредьґазі (Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszék). Шпеціфічностьов роботы высше спомянутых інштітуцій є найти прінціп сінтезы вшыткых діалектів русиньского языка. Як повів сам працовник катедры філології – славяністікы Др. М. Урбан: *Заподіваме ся выскумом русиньского языка, шпеціфічной аналізы подля ґрафікы, фонетікы, орфоґрафії, морфолоґії, сінатксу, лексікы. Нашым штудентам ся снажыме вказати і другу часть Европы, яку сьме мы Русины повинны зарепрезентувати. Европа потребує свого двійника а зато і через нашых штудентів сьме єй повинны в демократічнім моделі спропаґовати тот свій модел выходного кругу хрістиянства, на якім ся розвинула высокоякостна русиньска култура.* Окрем вшелиякых форм народной культуры, суть мадярськы Русины знамы главні тіпічнов і оріґіналнов архітектуров во формі деревяных церьковок, котры в селах, де не жыюуть Русины ани не суть. В церькви є, окрем молитвы, звыком, же каждый з притомных священиків чітать од присвяченого евангелісты Євангеліє. В православных храмах мож купити сувеніры сакралного характеру і Євангелія в церьковнославяньскім языку. Каждорічні ся в маю одбывать в Будапешті велике свято Русинів – **День Русина.** Праздник ся зачінать св. літурґійов у церькви св. Матвія і продовжує великым фолклорным фестівалом в Чепелі (западна теріторія Будапешту). Мадярьско ся може попышыти і дальшыма культурно-освітніма акціями. Але лем єден є **Мужскый хор Св. Ефрема,** в котрім гостюють музиканты і з іншых хорів і презентують ся лем по старославяньскы, што є у Мадярську поважоване за цінность.

▲ *Коч, в котрім пришов поздравити А. Духновіч гайдудорожскых Русинів.*

Молоды Русины у Комлошці

Село Комлошка было як перше в історії гостительом Меджінародного літнього табора русиньской молодежі, котрый ся одбыв в 2002 р. Жытелі села іщі теперь споминають на тоту прекрасну акцію з области русиньского молодежного руху. Теперь в ареалі комлошского амфітеатру росне штось, што буде припоминити тоту вызнамну акцію, але і нашу русиньску недавну історію. В подобі сканзену, в котрім буде 8 обєктів, 6 хыжок, господарськый двір і храм. Будованя сканзену ма быти докінчене до кінця юна т.р. То буде нелем атракція про турістів, але і окраса села. Уж тепер є перед вступом до ареалу поставлена стрішка, де мож купити сувеніры, брожуры, фотоґрафії (і з першого Меджінародного русиньского літнього табора), якы припоминають нашу русиньску культуру.

С. Лисінова, фото авторкы

Календарь вызнамных русиньскых діятелів

► **1. 5. 1953 – ся народила Светлана Шковранова,** успішна геречка Театру Александра Духновіча в Пряшові, котра на його професіоналній сцено одограла велику кількость розмаїтых ролей. Є авторков і многых приповідок про дітей, котры ся грали на театралній сцені і в радіу.

► **1. 5. 1951** – **народив ся** в Рожківцях **Еміл Цапцара**, русиньскый народный поет, дописователь до русиньской пресы. Жыє в Гуменнім.

► **3. 5. 1933** – **народив ся** в Рокытові при Гуменнім **Доц. ПгДр. Юрій Панько, к. н.**, высокошкольскый педаґоґ, єден із творителів і кодіфікаторів русиньского літературного языка на Словеньску, першый ведучій Інштіту русиньского языка при Русиньскій оброді на Словеньску (1993), председа Общества Александра Духновіча в Пряшові.

► **3. 5. 1867** – **народив ся** у Свиднику **Юрко (Ґеорґій) Лажо**, котрый в роках 1914 – 1918 выступав проти латинізації і мадярізації ґрекокатолицькой церькви, закладатель церьковной друкарні в Ладоміровій (1926 – 1944), сенатор у парламенті ЧСР, орґанізовав політічны, господарськы і культурно–освітні сполкы. Умер 28. 5. 1929.

► **4. 5. 1764** – **народив ся** в Збою **Петро Лодій**, педаґоґ, філозоф, літератор, науковець, якый ся добив славы главні в Руську, де ся став професором Петербурской універзіты. Умер 10. 6. 1829 в Петербурґу.

► **5. 5. 1951** – **народила ся** в Руськім Потоці **Марія Мальцовска**, публіцістка, редакторка Народных новинок, писателька, лавреатка Премії Александра Духновіча в области русиньской літературы за рік 1999. Авторка успішных книжок Манна і оскомина, Приповідкова лучка, Русиньскы арабескы...

► **7. 5. 1935 народила ся** в Камюнці **Анна Біттнерова**, найперше членка балету УНТ в Пряшові (1950 – 1956), потім членка драматічного колективу бывшого УНТ пізніше Театру Александра Духновіча в Пряшові, теперь є на заслуженім одпочінку в Пряшові.

► **7. 5. 1874** – **народив ся** у Высланці (окр. Стара Любовня) **Сімеон Смандрай**, культурно–освітній діятель, педаґоґ, меценат, прелат, председа Общества А. Духновіча в Пряшові. Умер 2. 10. 1947 в Пряшові.

► **7. 5. 1947 – народив ся** в Няґові **Осиф Ґуба**, русиньскый культурно–сполоченьскый діятель, орґанізатор культурного жывота в Габурі, активный член ФК Габурчанка і зберателя русиньского фолклору. Жыє в Габурі.

► **9. 5. 1943 – народив ся Владимір Фединишинець**, популярный русиньскый поет, писатель, публіцїста, есеїста, автор многых книжок: Мирна наша русиньска путь, „Я есть вечный Русин", Мы Русины – Неба Сыны. Першый редактор новинок Підкарпатська Русь, часопису Айно. Лавреат Премії Александра Духновіча за 2004 рік.

► **13. 5. 1921 – народив ся** в Хмельовій **Осиф Корба**, герець УНТ, сучасного ТАД в Пряшові (1946 – 1982). З великым успіхом одограв на нашій професіоналній сцені многы ролі. Умер 2. 11. 1988 у Пряшові

► **15. 5. 1862 – народив ся** в Камюнці **Конштантін Мачік**, культурно–сполоченьскый діятель, єден зо закладателів (1919) пізніше председа Руськой народной страны, яка выступала за автономію Підкарпатьской Руси, автор статей о народній культурі в новинках Народная газета і Руськый народный голос.

► **16. 5. 1981 – народив ся Марек Ґай**, председа Сполку русиньской молодежі на Словеньску, член Світового фора русиньской молодежі, член Рады міністра про народностне школство за русиньске народностне школство на МШ СР, член Секції про школство при РОС, успішный учітель русиньского языка в Радвани на Лабірці, культурно–сполоченьскый діятель меджі русиньсков молодежов.

► **18. 5. 1927 – народив ся** в Міковій **Василь Хома**, педаґоґ, історік літературы, діпломат, публіцїста, заступця міністра культуры ССР (1968 – 1973), робив в діпломатічных службах на вельвысланецтвах в Европі і Африці (1973 – 1985) і радця председы СНР (1985 – 1988), сучасный председа Сполку русиньскых писателів на Словеньску. Жыє у Братіславі.

► **20. 5. 1951 – народив ся** в Ольці знамый русиньскый народный співак **Штефан Василенко. Вєдно з Михалом Джупіном** довгы рокы творили популярне дуо, теперь співать з Міланом Блыхом (Гавай). Обоє співаці суть і старостами у своїх родных селах.

► **21. 5. 1903 – народив ся** у Няґові **Василь Караман**, політічный діятель, тайомник Карпаторуськой республіканьской сельской страны в Кошыцях, Пряшові, Братіславі, Стропкові (1927 – 1937), в Хусті (1937 – 1938). За влады А. Волошина быв тайомником міністра Е. Бачіньского. Быв членом револючного выбору антіфашістічного руху на выходнім Словеньску. Быв председом УНРП (1945 – 1949), редаґовав новинкы „Русский земледілець" (1928 – 1929), „Пряшевская Русь" (1938 – 1939), „Слава Руси" (1939), „Пряшевщина" (1945 – 1950). Умер 25. 12. 1961 в Пряшові.

► **22. 5. 1945 – народив ся Іван Петровцій**, писатель, поет, перекладатель, русиньскый культурный діятель на Підкарпатю, автор книжок Наші співанки, Наші і ненаші співанки, Бітаньскі співанки, Послідні співанки, лавреат премії Дюлы Ілеша (1994), лавреат меджінародной премії А. Духновіча за русиньску літературу (1998).

► **23. 5. 1942 – народив ся** в Токаїку **Іван Стропковскый**, герець, декламатор, бывшый шеф драматічного колективу Театру Александра Духновіча в Пряшові, на професіоналній сцені з успіхом одограв много ролей.

► **24. 5. 1946 – народив ся** в Нехваль Полянці **Штефан Сухый**, педаґоґ, методік русиньского языка, публіцїста, есеїста, поет, писатель, лавреат Премії А. Духновіча за 2000 рік. Автор книжок: Енді сідать на машыну вічности, Азбукарня, Аспірін і інмшых, методічных зборників про школярів русиньского языка.

► **26. 5. 1938 – народив ся Іван Поп**, знаменитый русиньскый історік, автор Енціклопедії о Підкарпатській Руси (Ужгород, 2002) і многых історічных документів о Русинах. Жыє в Хебі в ЧР.

► **28. 5. 1939 – народив ся Ярослав Сисак**, герець, режісер, бывшый діректор Театру Александра Духновіча в Пряшові, председа Русиньской оброды на Словеньску (1995–1996), культурно–сполоченьскый діятель, режіровав театралны гры меджі Русинами у Войводині (Серьбско) і на Україні. Жыє в Пряшові.

► **31. 5. 1935 – народив ся** в Габурі **Павел Дупканіч**, русиньскый культурно–сполоченьскый діятель, дописователь до русиньской пресы, сучасный председа Дозорной рады Русиньской оброды на Словеньску. Жыє в Меджілабірцях.

А. Кузмякова

В Гуменнім буде русиньскый маялес

Окресна орґанізація Русиньской оброды на Словеньску в Гуменнім приготовила про своїх членів і сімпатізантів знова єдно приємне преквапліня. По успіху Сполочного святого вечера, котрого красна атмосфера іщі довго резоновала в душах учасників, ся 26. мая 2007 в салі Ґімназії арм. ґен. Л. Свободы в Гуменнім одбуде Русиньскый маялес (о 19.00 год.). Окрем вечері і півночной капустниці є про учасників приготвленый богатый і розмаїтый культурный проґрам з русиньских співанок, в котрім выступлять знамы співачкы, співаци, колективы. До танця буде грати капела Соколей а модерны рітмы буде мати на старости добрый дісджокей. Вступенкы собі можете обстарати у А. Фецуры (0905/433945) до 21. мая 2007.

-аф-

Новотины не лем з домовины

Змагали ся в поезії і в прозі

Бардійов – В бардійовскім Центрі вольного часу (ЦВЧ) ся 3. апріля 2007 одбыв конкурз в декламації русиньской і руськой поезії і прозы, котру під назвом АРС ПОЕТІКА 2007 приготовив ЦВЧ і ОО РОС в Бардійові. Змагали ся там школярі і штуденты зо семох основных школ міста і окресу і єдной ґімназії (Л. Штыкела). Перше місце в русиньскій поезії і прозі здобыла Марія Шуркалова, друге – Анна Гривнякова а третє – Ярослава Чепова.

Бісіда з байкарьом М. Ксеняком

Стащін – Основана школа в Стащіні на челі з учітельков русиньского языка Камілов Гудаковов вєдно із писательом Штефаном Сухым, методіком русиньского языка зорґанізовали 4. апріля 2007 в стащіньскій школі бесіду зо знамым русиньскым байкарьом Миколайом Ксеняком. Высше 50 школярів бісідовало з писательом о його творчости, в котрій окрем байок, домінує і дротарьска тематіка і народны традіції, котры описав к внижці О камюньскых майстрах.

Серьбскы Русины будуть мати штатом узнаны сімболы і свято

СЕРЬБСКО – Руськый Керестур – Серьбскы Русины мають предложыти Владі серьбской републікы і Републіканьскому совіту про народностны меншыны предлогу одлукы о народностных сімболах – ербі, заставі і святі Русинів в Серьбску. О тім ся серьбскы Русины радили на 18. сістематічнім засіданю Народностного совіту Русинів 14. апріля 2007 в Руськім Керестурі. Як на споминанім сиджіню інформовав председа совіту Славко Орос, же до того часу жадна меншына з тым не мала проблемы і зато вірить в успіх схваліня русиньской сімболікы (з дотеперь заужываным історічным знаком медведя).

Іншы світы і о Русинах виділи і в Америці

США – Торонто, Ню Йорк – Успішный документарьный філм Іншы світы, котрый режіровав Пряшівчан Марко Шкоп, виділи 24. апріля 2007 уж і в двох містах Америкы – в Торонті і в Ню Йорку. По зожатім успіху на Меджінароднім фестівалі документарьных філмів в Карловых Варах, хотіли творці указати і Американам жывот і ґлобалізацію на северовыході Словеньска. До Америкы філм притягли америцькы документарісты, котры го виділи в Карловых Варах.

Русиньскый спів в Турецьку

Ескісеґір – ТУРЕЦЬКО – Од 19. до 24. апріля 2007 Дітьскый фолклорный колектів Шаріш зю Пряшова (при ОУШ М. Мойзеса) выступовав на Меджінароднім дітьскім фолклорнім фестівалі в Турецьку (Ескісеґір). Тот знамый колектів і з русиньскых акцій, як єдиный представитель зо Словеньска, репрезентовав шарішскый і русиньскый фолклор на позваня орґанізації Анадолской фолклорной фундації. За 12 років свойой екзістенції колектів на челі з О. Пірогом выступив уж в 9 країнах світа, де всягды мав великый успіх.

Шанца про співаків

Гуменне – Вігорлатьскый освітній центер і Окресна орґанізація РОС в Гуменнім зорґанізовали 25. апріля 2007 конкурз співаків і музикантів. До конкурзу ся могли приголосити учасници од дітьской катеґорії аж по дорослых, соло, дуо, тріоспіваци, але і окремы колективы ці ґрупы з окресів Снина, Гуменне і Меджілабірці. Найліпшы інтерпретаторы, а не было їх мало, поступили на цілословеньскый конкурз Співы мого роду і фестівал Земплін співать і гуторить. Цілословеньскый конкурз Співы мого роду, котрых главным орґанізатором є РОС, буде в послідній септембровый тыждень 2007 в Гуменнім, Снині і в Меджілабірцях.

▲ *Молоды Русины на бісіді в Братіславі.*

Што значіть про молодого чоловіка быти Русином

Братіслава – Здружіня інтеліґенції Русинів Словеньска (ЗІРС) зорґанізовало 26. апріля 2007 першый тогорічный проєкт про Русинів і їх приятелів в Братіславі під назвом Стрічі в ґалерії. На розділ од попередніх акцій, позваня на бесіду пряли молоды штуденты Осиф і Янка Бадідовы, Івана Лемпельова і Петро Силаніч. Главнов темов бісіды, на котрій учасників поздравив і председа ЗІРС Доц. Михал Штеньо і котру вела знама новинарька Таня Рундесова было – Што значіть про молодого чоловіка быти Русином. Подля слов Т. Рундесовой то была єдна з найвыдаренішых акцій ЗІРС, котра отворила простор на реалізацію молодым Русинам.

Русины на пражскім фестівалі

Прага – Словеньске дівадло в Празі 2007. То быв назов фестівалу, на котрім ся в главнім місті Чеськой републікы презентовала штворіца братіславскых дівадел на челі з колективом СНД, нітряньске Дівадло А. Баґара і заступця русиньской культуры, Театер Александра Духновіча (ТАД) з Пряшова. Герці ТАД ся в Празі представили з гров Орхестер Тітанік з пера булгарьского автора Хріста Бойчева. „Булгарьскый гумор уміцненый русиньскых, дотык з містіков і філозофійов, бравурне герецтво, динаміка од шепоту ку выкрикам а наконець в основі лоґічный конець". Пражаци такой звыразнили, же іде о єдине професіоналне дівадло на світі, котрого „уряднов граючов речов" є русиньскый язык. Колектів ТАД ся і наперек очекованій екзістенції языковой барєры в Празі зачленив меджі шпічковы театралны тілеса середньоевропской части унії.

7. Лабірскы майовы дні

Меджілабірці – 4. і 5. мая 2007 місто Меділабірці жыло богатым культурным жывотом – торгами, ремеселныма выставами, выступами колективів, Ґалаконцертом Міс Меджілабірці (до конкурзу на Міс ся пригласило 9 лабірскых красавиць), і народнов забавов в Евроготелі Лаборець. Тото вшыткo місто приготовило з нагоды 7. Лабірскых майовых днів. Конкурз о найкрасшу дівку выграла 17–річна Анька Липтакова з Красного Броду, котра є штудентков ґімназії і членков ФК Камяна в Меджілабірцях.

В Калній Розтоці мають 4 церькви, 4 корчмы, 4 склепы і 4 заставкы

Кална Розтока – Село із нецілых 600 жытелями мать 2 ґрекокатолицькы і 2 православны храмы, 4 склепы, 4 корчмы, 4 автобусовы заставкы і 2 цінтері. Лем Сельскый уряд і культурный дом мать єден а і тот є поставленый на хотарі сусіднього села Кленова. Є то старый проблем, котрый може вырішыть по 25–ьох роках новый староста села Ладіслав Гакулін, котрый ся уж тепарь пустив з великов пасійов до новых активіт в селі, а зачали ся обявовати і добры выслідкы.

Буде робота про 500 людей?

Стражске – В реґіоні зо 16–перцентнов безробітностьов бы ся з планованов выставбов оцілярні вытворило 500 робочіх місц. Выставбу заводу планують зачати в марці 2008 році а до ходу бы го мали дати в новембрі 2009 р. Цілковы наклады на выставбу заводу ся одгадують на веце як 5 міліярд корун.

Ку дню матери

Кошыці – Містна орґанізація РОС в Кошыцях на челі з єй председкыньов Марійов Біцковов приготовила на 13. мая 2007 про русиньскы матери співацько–музичный концерт з нагоды Дня матери. На веселу ноту до співу і танця буде грати популарна русиньска ґрупа РОЛАНД з Чірча.

Русиньска ґрупа зо Свидника в Амстердамі

ГОЛАНДЬСКО – Амстердам – Од 15. до 20. мая 2007 буде голандьскім Амстердамі Европскый фестівал народности, котрый орґанізує Німецько–русиньске приятельство на челі з його лідром Др. Сілвестром Куганом. На фестівалі будуть свою культуру презентовати народностны меншыны, котры суть членами Европской унії. Русиньску народность ся готує в Амстердамі репрезентовати свидницька ґрупа.

Семінар о А. Добряньскім

Пряшів – Руськый клуб 1923 в Пряшові і Сельскый уряд в Чертіжнім, де жыв і є похованый Адолф Добряньскый, орґанізують 18. мая 2007 о 10.00 год. семінар. Тот буде присвяченый нашому вызнамному Русинови, політікови, публіцістови, культурно–сполоченьскому діятельови А. Добряньскому з нагоды 190–ой річніці од його народжіня (1817–1901).

Выпрацовала А. Кузмякова

Анна Галґашова

МАЙ

Ниґда не є красше, як в
місяця маю,
тогды собі думам, же жыю у
раю:
Лукы зелененькы зацвили
квітками,
а по них літають пчолы з
мотылями.

З чім бы порівнати велику
красоту,
як зацвили в маю сливкы
коло плоту,
яблінкы і грушкы вшыткы
побіліли –
якбы на конарях ангелы
сиділи.

Уж зозуля кукать у зеленім
гаю,
уж ся двой стуляють під лісом
на краю,
радость превелика на них
позерати,
як у траві годны спокійно
лежати.

А майовый доджік – то як
манна з неба,
што нам красше, Боже, на тій
землі треба...
Стары і молоды – вшыткы ся
радують,
бо в маю – як в раю, – так сі
бісідують.

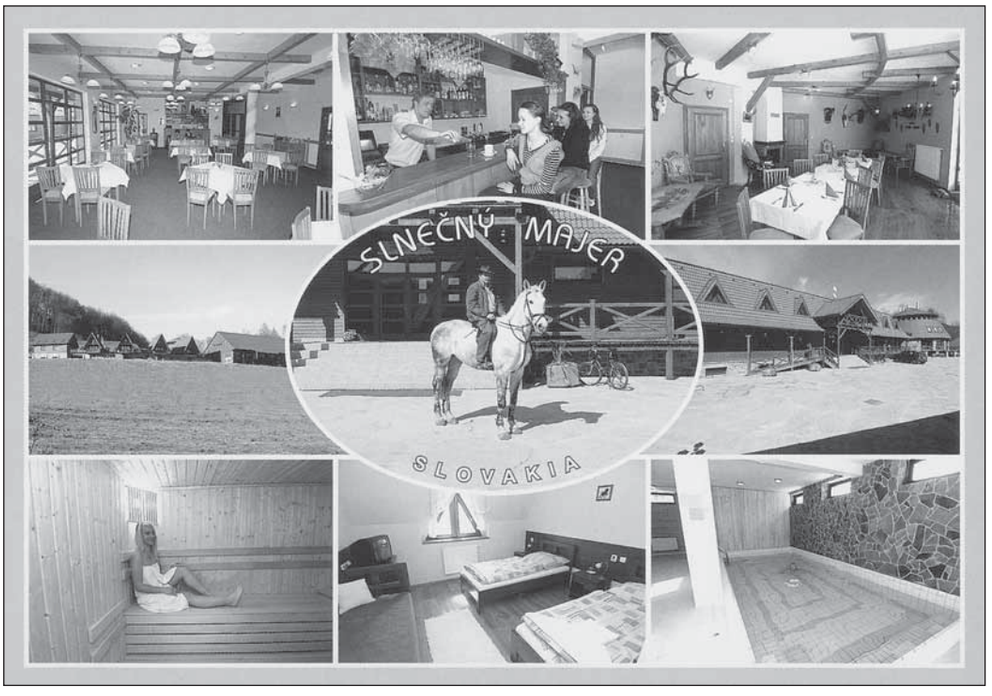

В бардійовскім окресі ся розвивать аґротурістіка

Русиньске село Стебницька Гута зажыло в послідню апрільову неділю велике свято. В селі, котре є обколесене краснов природов а шумныма лісами під Низкыма Бескидами в надморской вышці 500 м, славностні одкрыли агротурістічне заряджіня – Сонячный маєр. Рекреачна область є рарітов про турістів, бо в цілім ареалі є много атракцій і про тых найнарочнішых з можностьов выужываня цестовного руху. Поносити ся на коньови, понику, выглядкове возіня на кочах, пожычіти собі біціґель, цілорічный ход бываня в домікох, котры суть названы подля лічівых рослин, апартманы з кербом, овечкы в кошарі перед русиньскым салашом, вельо нашых традічных їдел – тото вшыткo є к діспозіції учасникам Сонячного маєра. Його власниками суть манжеле Кнапіковы, походжіньом Русины. Ку добрій регабілітації і релаксу села оддаленого лем 13 км од історічного міста Бардійов а 6 км од польскых границь, служыть базен, савна, масажы і фітнес. Найвекшов „бомбов", главні про молодых, є цвічіня на коню у великій галі зо допроводу професіоналных одборників. Вера є ся чім попышыти в Стебницькій Гуті і єй близкій околиці, як є Реґетовка або Зборов.

–СЛ–

З Братіславы до Америкы близко, до Кошыць далеко

Найдале з Братіславы є до Братіславы. В нашім главнім місті, при ґрекокатолицькій церькви маме мішаный хор Кірілометодеон. Уж сама назва говорить, якому співу дають його членове свій вольный час, свої силы і свою ласку. Мам перед собов по словеньскы написану статю з америцькых новинок СЛОВАК В АМЕРИЦІ (з януара т. р.). Выберам з ньой дакотры факты: *Юбілейный концерт співацького хору Кірілометодеон, котрый быв 13. децембра м. р. в братіславскім храмі св. Ладіслава на Камянім намістю ославив своє 70–річне єствованя. Меджі гостями были притомны – папскый нунціюс ПгДр. Йозеф Новацкі, декан ТгДр. Петер Руснак, справця ґрекокатолицькой фары Повышіня св. Крижа, в котрій юбілуючій хор мать своє домове сідло. Хор в 1936 р. заложыла Емілія Галькова, школярька нестора словеньской музикы М. Мойзеса. Вдяка єй таленту і терпезливости одушевненых співаків ся тот хор дожывать своїх сімдесятин. Теперь хор діріґує Мґр. Адріян Кокош а умелецькым шефом є добрі знамый Проф. Штефан Ладіжіньскый, котрый присвятив свою оріґіналну складбу Ісповім ся Тебі... закладательці хору Е. Гальковій з нагоды того юбілея. Златым клинцьом проґраму была презентація оріґіналных композіцій Штефана Ладіжіньского. Довжезный аплавз оцінив і складбы П. І. Чайковского, Н. Р. Корсакова і Інж. М. Петрашовіча. Памятну пластіку „Сердце в долони" перевзяв по концерті в мені закладателькы єй внук Доц. Йозеф Галько, теперішній ведучій катедры історії на Богословскій кірілометодьскій факулті в Братіславі. За довгорічну намагу при шыріню духовной музикы ся письмом хору подяковав і пряшівскый єпіскоп Монс. Ян Бабяк, ТгДр. СЙ."* Статя є підписана Др. М. Гальком, котрый прилетів з Америкы лем на тот концерт. Хотів ся на власны очі пересвідчіти, як жыє діло його мамы і хто і як го розвивать. На концерті было много нашых людей, Доц. МУДр. Михал Штеньо, председа ЗІРС зо женов, председа братіславской МО РОС Інж. Александер Шептак (є і членом хору) і многы Русины. Лем шкода, же Братіславчане не знають писати, або не поважують за потребне інформовати свій родный край о тім, што роблять Русины в главнім місті Словеньска про утриманя власной ідентічности і про розвой русиньского усвідомліня краянів далеко од свого родного краю. До далекых словеньскых новинок за морьйом дошла інформація о нашім хорі. Но до словеньскых новинок на выход републікы і до русиньскых медій ся справа не достала (наша редакція о тім інформовала з пера Інж. А. Шептака). Главні теперь, кедь ся криза в наповньованю людьскых прав ґрекокатоликів посувать ку такій неспокійности, як на жаль хотіла – а не дость ясні – Харта ґрекокатолицькых Русинів. Добрі бы было, кебы ся менше місця давало незгодам боюючім о популяріту а веце конкретным і такым акціям, што документують культурно–хрістияньске богатство, яке нам охабили нашы предкы, як ролю, на котрій треба дале орати і сіяти, жебы ся зродила добра жывотодарна жатва на хосен вшыткых Русинів.

Штефан Ладіжіньскый, Братіслава

8. Духновічів Пряшів

8. річник Духновічового Пряшова одбуде ся 4-го юна 2007. Теперь ся одбывають школьскы або окресны кола, на котрых школярі, молодеж і дорослы укажуть, што нове і інтересне в русиньскій літературі нашли того року. А тоты найліпшы порівнають свої способности і талент в Пряшові на цілословеньскім колі за участи писателів, гостів, учітелів і шырокой громады слухачів. Каждым роком ся уровень конкурзу звышує, зато віриме, же і того року буде Духновічів Пряшів (ДП) ліпшый, як минулорічный. Інтереснішый буде і тым, же на тогорічный конкурз ся першый раз в історії ДП приголосило четверо учасників зо серьбского Руського Керестура а тыж драматічный колектів з основной школы в Шарішскім Ястрабю, котрый ся представить в катеґорії малых сценічных форм. Віриме, же будеме мати богатшу участь і в катеґорії духовной поезії, прозы а тыж в катеґорії дорослых. Суть села і міста, де не є окресный або школьскый выбер – то не є проблем, бо можуть ся приголосити прямо до Пряшова. Головне є – зачати і выпробувати свої силы меджі ровесниками. Пріорітов у нас є знати русиньскый язык, найти русиньску літературу, стрітити ся з авторами, писателями, котры тыж потребують знати, што молоды чітають, о што мають інетрес.

Того року на ДП ся першый раз представить першый аматерьскый русиньскый театер КВІТ, якый выникнув іші лем перед місяцьом.

Наголосити учасників до конкурзу в Пряшові треба до 20-го мая 2007 приглашков на адресу Русиньской оброды, улиця Левочска ч. 9, 080 01 Пряшів або і телефонічно на числі 051/7722889.

Тішать ся на вшыткых учасників дві пороты, редакторкы новинок Інфо Русин, русиньского радіовысыланя з Кошыць і орґанізаторка Теодозія Латтова.

–ТЛ–

Skutočný príbeh

S PALIČKOU DO AMERIKY

„Hromadný odchod Rusínov do Spojených štátov amerických má na svedomí zlomyselná politika mocných v Európe“ - JOHN JURIEW MAXIM, letec, veterán 2. svetovej vojny, účastník bitky USA o Normandiu

Slovenskí, spišskí Rusíni v Amerike, Američania v USA a amerikanci na Spiši: pradedo Michal Minďáš, jeho syn John M. M., dcéry Mary, Anne, Elizabeth (Maximová, Zakucijová a Beličáková), pocítili, ako tisíce iných krutý bič vysťahovalectva. Rusínsky národ bičovali iní, cudzí. Najskôr utekali pred ruskými a ukrajinskými cármi, neskôr pred chudobou na východnom Slovensku.

S bakuľkou a mošnou do Ameriky

Viac ako chudobná dedinka Oľšavica, v ktorej kráľovala pani bieda, učupená v levočskom vysokohorskom prostredí, studenom i slnečnom zároveň, čakala na zmilovanie božie. Prišlo, ale žiaľ iba v podobe núteného vysťahovalectva za Atlantický oceán zarobiť doláre. Jediné, čo mocní Rusíni mohli USA ponúknuť, boli ich pracovité dlane, plecia a ochota robiť, hoci aj za jeden dolár 25 centov za deň. A o vlastnej strave.

Jankovo mesto alias Johnstown

Mesto v Pennsylvánii, náboroví agenti USA prešli celý košický kraj. Neobišli ani Oľšavicu, či Spišské Podhradie. Lákavé verbovačky „ami“ agentov boli úspešné. Nahrávala im aj neskutočná bieda ľudu na Spiši, veľkopánsky bič susedného štátu i monarchie. Dnes už vieme, že to bola protislovenská „os“, snaha vyľudniť východné Slovensko. Voľky, nevoľky, už plnoletý Janko, na rozkaz deda Michaila zbalil „kufor“ a vydal sa na cestu. V mošni chlieb, slanina a cibuľa. Nôž a bakuľa mali spoločnú úlohu, chrániť sa, keby bolo treba.

Nemecký prístav Hamburg. Stála tam zaoceánska loď Wuerttemberg. Vyplávali a došli do New Yorku. Jeho tri sestry skôr, deti ho čakali. Nasledovala cesta vlakom do Johnstownu, teda Jankovho mesta, Janka zo Spišského Podhradia, kráľovského mesta pod Spišským hradom, či cirkevnou Spišskou Kapitulou, kedysi sídla pravoslávneho biskupa Lukáša. Po niekoľkodňovom oddychu z cesty z Európy do Ameriky sa mladý Janko, na obrázku (otec autora článku), pobral sa s malým lístočkom od amerického agenta do miestnych železiarní. Vyrábali sa železničné koľajnice, tavili železo, valcovali oceľ.

Roky utekali ako voda

Janko sa stal občanom Spojených štátov amerických. Rusín John si v školách osvojil históriu mesta Johnstown i mená zakladateľov mesta, napríklad Jozef Šanca (Joseph Schantz), podnikateľ a túto slovenskej chudoby. Pri príležitosti 200. výročia mesta Johnstown starý pán John Mindas, zablahoželal svojmu mestu Dr. Donato Zuccovi, primátorovi mesta Johnstown (Mayor, City of Johnstown). Mayor otca obdaroval knihou Pictures From Our Past – A Visual History of Johnstown (1800-2000). Otec knihu a list s nevšednou láskou a úctou k Amerike, kde dodnes žije obrovská komunita Rusínov, prijal. A prečo nepovedať pravdu, že pri čítaní obsiahlej publikácie to boli slzy dojatia a radosti.

Američania – Rusíni prichádzajú na Slovensko

Jedným z nich je aj (pozn. red. synovec autora článku) David Felix, odborník v oblasti televíznych prekladov, cenený v US Army. Vo vojenskej rovnošate sa nedávno vrátil z ostrova Bikini, kde ho

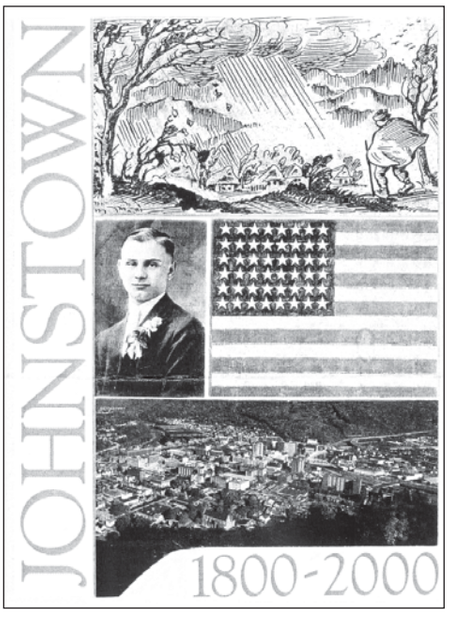

vyslalo velenie americkej armády. Podobnú úctu si zaslúžia aj iní z rodín pôsobiacich na dôležitých postoch v USA. Slúžia v USA, ale slúžia najmä ku cti Rusínom na Slovensku.

Na záver

V histórii rusínskeho národa, ktorý pokojne čaká na svoje ocenenie, boli aj takí jednotlivci, ktorí zapreli ducha svojej dedovizne. Zapreli to, že sú Rusínmi. Ľudia sú ale všelijakí, ktorým vec národnej hrdosti nič nehovorí. No Rusíni stoja pevne na nohách, rovnako u nás, tak aj za hranicami našej vlasti. To nás povzbudzuje a teší. Nezabúdajme na svoju minulosť, ktorá bola nesmierne ťažká. K tej dobe patril aj jeden náš americký hrdý Rusín John Mindas z americkej Pennsylvanie, nesmierne milujúci východné Slovensko a rodný Spiš.

Emil Minďáš, Spišská Nová Ves

Ціна: 5,-$

The Christmas Evening – The Pozition of the Ruthenians in Slovakia, The Ruthenian Revival,The poem from first half of the 18 th – century, The Communist Party Decision about the Ruthenians, The Tragedy of the Ruthenians – Lemks in Poland, Pro-Ruthenian Orientation of the Ruthenians in Slovakia, The Well-Wishing, The Christmas Play, The Christmas Evening Play Sons and Old Profane Carols.

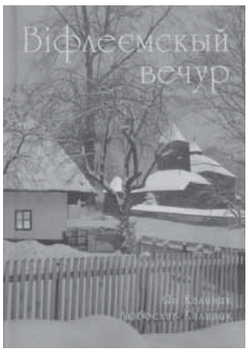

Ціна: 120,-Ск

Віфлеємскый вечір – Русиньскы рождественны колядкы, вінчовачкы і віфлеємскы гры, котры суть єдныма з найкрасшых русиньскых традіцій. В зборнику найдете 3 віфлеємскы гры (перша подля сценара о. Юрка Ріхвалского з В. Мірошова, друга – Я. Калинякa і старосвітське колядованя Я. Калинякa). Богатый выбір колядок (38) творить скоро 50 стран в публікації Віфлеємскый вечур.

Ціна: 120,-Ск

Slovo matky je hriech zabúdať – Материне слово гріх забывати. Книжка найліпшых русиньскых поетічных, прозовых і драматічных творів, авторами котрых суть знамы русиньскы авторы з цілого світа. Є то перша русиньска публікація (вышла у выдавательстві Русиньской оброды на Словеньску кінцьом 2004 р.)

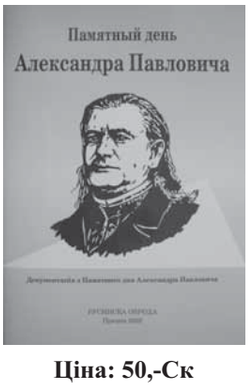

Ціна: 50,-Ск

Памятный день Александра Павловіча – Цінны документы о вызнамнім русиньскім будительови А. Павловічови, ього жывоті і богатій літературній і культурній творчости, духовнім і добродительскім діятельстві на благо Русинів, о языку в порівнаню із сучасным кодіфікоиваным русиньскым языком і т. д.

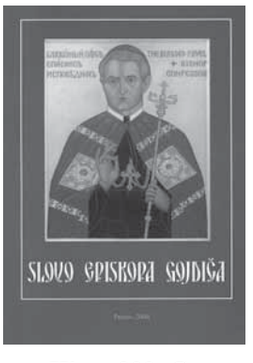

Ціна: 200,-Ск

Slovo jepiskopa Gojdiča - Основну часть книжкы (264 стр.) творить выбер з публікованой документації благословеного Владыкы Павла, котра мать велику історічну ціну о особности його жывота, церьковного, культурного і народностного діятельства Русинів в часах його бытя.

Книжкы і ЦД награвку собі можете обїднати в редакції Інфо Русина писомні (на адресі: Redakcia Info Rusín, Levočská 9, 080 01 Prešov. Телефоном на ч. : 051/7722889 або на ч. моб.: 0902/302746 але і мейлом: rusinska.obroda@kryha.sk

Cena: 200,-Sk/ 10 $

**Hymnické spevy Rusínov, Гімнічны співы Русинів, The Anthem`s Songs of the Ruthenians** – CD nahrávka + zborníček s notovým zápisom piesní: Отче наш - The Lord-`s Prayer, Вручаніє – Dedication, Гімн подкарпатськых Русинов – Anthem of the Subkarpathian Ruthenians, Горы нашы – Our Mountains, Русин - A Ruthenian, У горах Карпатах - In the Carpathian Mountains, У чужіні - In a Foreign Country, Дайме Богу-отцю хвалу - Let Us Praise the Lord, Многая літ - Wishing You Many Happy Returns, Жывіте людіє - Long Live the People.

Зо старшых выдань Русиньской оброды собі можете обїднати:

Малый ґрекокатолицькый катехізм про русиньскы діти (ТгЛіц. Ф. Крайняк), Співанкы Анны Маціб-бовой (М. Гиряк), Федор Корятович – русиньскый воєвода (М. Поповіч), Мирна наша русиньска путь (В. Фединишинець), Русины (роман – В. Петровай), Стружніцькыма пішниками (А. Галґашова). Зборник співанок – У Няґові ясно. Вшыткы книжкы по 50.– Ск. + поштовне.

Úvod do štúdia hudobného folklóru Rusínov na Slovensku – Výskum hudobno-folklórnej terminológie, vývin rusínskej hudobnej folkloristiky, výskum hudobných prejavov Rusínov, rusínske ľudové piesne, hudobné nástroje a inštrumentálna hudba, biografia a diskografia. Music – folklore terminology, Ruthenian music folkloristics development, Research of Ruthenian music – folklore expression, Ruthenian folk songs, instruments and instrumental music.

Cena: 150,-Sk/ 10 $

Jarné rusínske piesne – o identifikácii rusínskeho etnika a hudobnej kultúry Rusínov v publikovaných prácach, identifikácia rusínskych jarných piesní, ich tematika, geografické rozšírenie a analýza, typy rusínskych jarných piesní. Tradičné rusínske jarné piesne Kač, dolov kač; Do haju, lišečky, do haju; Do sadu, divčata, do sadu; Hoja, Ďunďa, hoja; J-ať, pujste nas, pujste sú v zborníku publikované aj s notovým zápisom.

Cena: 100,-Sk/ 5 $

Квіткы з моёй загородкы – Зборник русиньской поезії з ціложывотной творчости маковицького родака Николая Гвозды. Під назвов Єго жывотна путь пише о Н. Гвоздови з Ладоміровой знамый русиньскый культурный діятель Іван Русинко зо Свидника, котрый выбраны поезії (у зборнику надруковано 96 поезій) автора у зборнику і зоставив.

Ціна: 70,-Ск

Фольварк... – Зборник оріґіналных страняньскых співанок з нотовым записом текстів і характерістіков села і його традіцій в часі цілого календарного року, доповненый фотоґрафіями авторкы А. Кузмяковой. Цінный матеріал із єдного з вымираючіх сел старолюбовняньского окресу – сучасных Странян.

Cena: 150,-Sk/ 5 $

Krajinska hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (1919-1939, autor P. Švorc). Hlavnou témou monografie je história vzťahov Rusínov a Slovákov za celý čas ich spolunažívania až po súčasnosť. Najviac priestoru autor venoval obdobiu medzi dvomi svetovými vojnami.Na 422 str. je publikované množstvo poučného historického materiálu, ktorý dokumentuje vzácne medzníky našich dejín.

Ціна: 400,-Ск

1. úloha

Май є місяць любви, чістоты і почливости... Знате чім є іщі вызнамный тот місяць?
Напиште нам холем два свята, котры суть присвячены місяцю май.

2. úloha

На рисунку видите числа, поспоюйте їх зарядом. Вымалюйте шумні рисунок і потім будеме знати, што є на рисунку.

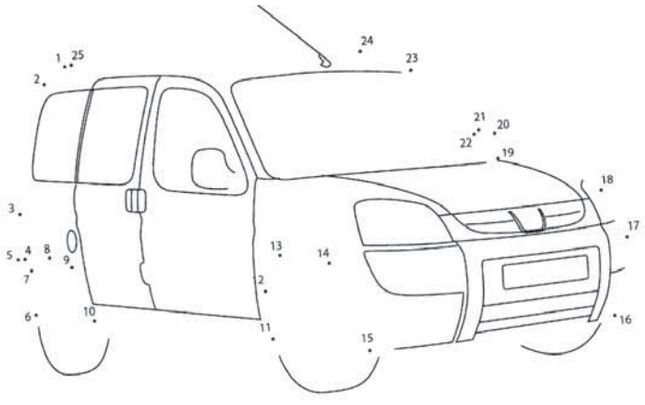

3. úloha

Найдите облечіня скрыте в реченях.

1. Люблю з капусты юху.
2. Професор очка прижмурив.
3. Довша тычка ся зломила.
4. Івана цукерь росыпала.
5. Вельо стріч колись они мали.

Памятай!

Честь висить на волоску, а кідь ю стратиш, ани мотузом ю не привяжеш.

Люб слухтати рады, а не похвалы.

4. úloha

Гра з буквами. Буквы суть недобрі написаны в словах. Зато їх дайте так, жебы вам з них вышли русиньскы слова.

1. ы к к в т і
2. б д и е с к ы
3. о ф і н р н и с у
4. н а ы н д р о ї і ц і т р а д
5. а ч к а п о л и в

5. úloha

Напиште нам, як ся называть цілословеньскый конкурз в декламації русиньской поезії і прозы, власной творчости, котрый ся в юни каждорочні одбывать у Пряшові.

Бескиды

Бескиды, Бескиды,
вельо років мате,
чудесну красоту
фурт утримуєте.

У Бескидьскых горах
пташата співають,
і вшыткы звірятка
у них прожывають.

На горы – Бескиды
ясне сонце світить,
позерать ся згоры,
де суть його діти.

Бескиды, Бескиды,
нашы родны горы,
ту ся народили
і предкове мої.

І предкове мої,
моя мати, нянько.
Вшыткы о нас гварять,
же сьме вічне злато.

Стишок о Бескидах нам написав Владо Ґунар з ОШ Стащін. Шумні дякуєме і зато му посыламе ціну.

Задачі од дітей зо стащіньской ОШ

1. Выповните тайнічку і дізнате ся мено герця ТАД–у в Пряшові, котрому вшыткы благожеламе ку його жывотного юбілею.

1. імело
2. ґанок
3. оковы
4. ребро
5. лавка
6. алібі
7. татры
8. табак
9. ангел

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

2. До наймолодшого природного парку Полонины были зо заграніча привезены звірята. Наперед были в оборі у Руськім а потім были выпущены до вольной природы Полонин.
О якы звірята іде?

Výhercovia z predošlého čísla sú:
K. Cima, I. Lattová, D. Buraľ, P. Čerňanský, M. Gnip, N. Jankajová, J. Žolobanič, T. Žolobaničová, Pčolinné. M. Rohuň, D. Dunková, L. Girič, F. Sochanič, A. Kocová, A. Haburajová, M. Bardzaková, J. Piteľová, E. Grundzová, T. Dubjaková, P. Piteľ, P. Zubaľová, V. Gunár, J. Gučko, V. Kelemanová, Stakčín.
Všetkým výhercom blahoželáme, posielame vecné ceny a zaraďujeme do žrebovania o týždenný letný tábor do Pienin.

Súťažný kupón 5/2007 (Vyplnite a pošlite na adresu redakcie. Zo správnych odpovedí vyžrebujeme výhercu).
1. úloha:.....
2. úloha:.....
3. úloha:.....
4. úloha:.....
5. úloha:.....
Meno a priezvisko:..... Adresa:.....

Pre novootvorený hotel v blízkosti Turčianskych Teplíc:
časníkov/-čky, recepčných/-é a kuchárov/-ky
znalosť cudzích jazykov je výhodou, možnosť ubytovania,
Info 0387 600137 Pani Frank

Pravidelne ponúkame

Komunikatívne intenzívne tréningy nemeckého jazyka
pre začiatočníkov a pokročilých

Info 0387600137 Pani Farkašová
0907550070 Pani Herciková

EU-NetZ

RX-PHARMA S.R.O.
Veľké Chlievany 151, 95655 okr. Bánovce nad Bebravou
tel 0387 600137, fax 0387 600138
Mail sk@eu-netz.com, WEB http://pflege.eu-netz.com

HĽADÁME

pre našich zákazníkov v Nemecku, Rakúsku a Švajčiarsku:

- ► zdravotné sestry
- ► fyzioterapeutky
- ► pomocníčky v domácnosti

možný príjem až do 1800 Euro mesačne

Info 0907550070 p. Repová
0387600137 p. Hercíková
0911 051 974 p. Farkašová
0918 536 365

Pre rôzne stavebné projekty v Bratislave a okolí hľadáme:

murárov, obkladačov, klampiarov a iné kvalifikované, ako aj pomocné sily

Info 0387600137
Pani Zuzana Frank

InfoРусин. Vydáva Rusínska obroda na Slovensku za finančnej podpory MK SR. **Poverená funkciou šéfredaktorky**: Anna Kuzmiaková, redaktorka Silvia Lysinová. **Grafická úprava:** Róbert Vico. **Adresa redakcie**: Rusínska obroda, InfoRusín, Levočská 9, 080 01, Prešov. Tel.: 051/772 28 89, 051/748 27 75, 051/748 27 76, 0904 412 449, e-mail: rusinska.obroda@kryha.sk, toto číslo nájdete i na www.rusyn.sk. **Predplatné na rok:** 150,- Sk, do európskych štátov: 300,- Sk, do mimoeurópskych štátov 30 $, číslo účtu: 2660718084/1100. **Výroba**: ADIN, s. r. o., Prešov. **Registračné číslo**: MK SR 3158/2004. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov (budova Daňového úradu). Toto číslo vyšlo v náklade 2000 kusov.

Rusínska obroda-Info Rusín
Levočská 9
080 01 Prešov 1
„PbZ“
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 03 Prešov 3